

ARGIA

Ekaina 19 - XLVI garren urtea 979 zenbakia 90 pezta

**SANJUANAK,
EUSKAL HERRI
OSOAK SUTAN**

**MARTIN UGALDE:
«MILITARRAK
PSOE-RI BULTZAKA»**

**BELTZA: AIZU,
BARRIONUEVO JAUNA...**

**138
BULEGO**

**500.000
BEZERO**

**75.000
MILIOI**

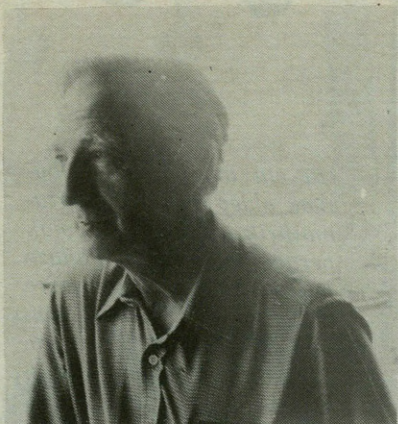
**AURREZKIA, BAKARRIK
21urtetan**

Eskerrikasko!

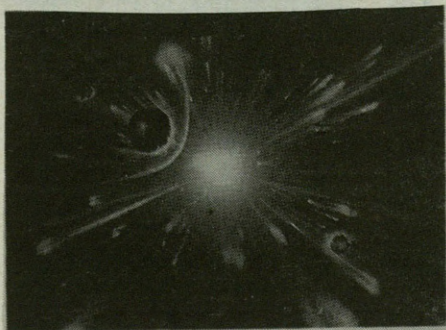

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa

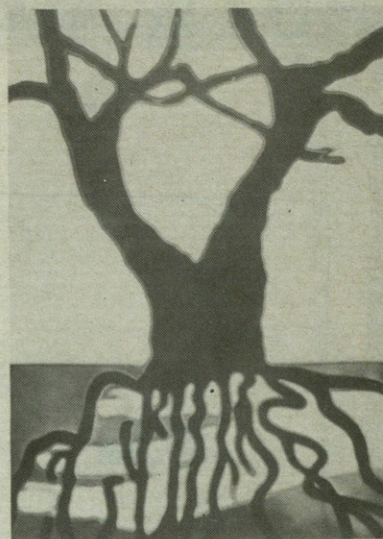

4. orrialdetik aurrera Iñaki Zubiondok MARTIN UGALDEekin izan duen elkarrizketaren berri duzu. Estatuto honen baliogarritasunaz, abertzaletasunaren egoeraz, militarrek egiten dituzten presioez... badira mila eritzi eta interesgarriak. Gerra garaitik gaurdainoko bide luzearen lekuko aukerakoa izan denarena.

Unibertso harrigarria sailari jarraituz, 13. orrialdean LIZARDUIk eskaintzen digun erreportaia mamitsua kausituko duzu: Martitz planetako kanale famatuak eta bizi posibilitateen azterketa.

- 2.- Aste giroa
- 4.- Martin Ugalderekin: «Militarrek bultzatzen dituzte sozialistak». I. Zubiondo.
- 9.- Irakurleak mintzo.
- 10.- Herriko Plaza.
- 13.- Unibertso harrigarria: Martitzeko kanaleak. Lizardui.
- 16.- Galego hizkuntzaren plangintza.
- 19.- San Juan gaueko mito eta sinismenak Euskal Herrian. Jo.
- 24.- Baionatik Garazirako tren. Artaso.
- 26.- Luma zorrozten: BELTZA.
- 28.- «Bertsolaritza, formarik gabeko heziketa» ikastaroa Zorroa-gan.
- 29.- ELHUYAR-en liburu berriak: Termodinamika, Kimika eta Kontabilitatea.
- 32.- «Jolasean» liburuaren inguruan. Anjel ZELAIETA.
- 34.- Javier Mina, komikia eta bizitzaren arteko mugan.
- 36.- BABEL sortu da, Bizkaiko bizkoitaileen elkarte.
- 38.- Jo... adarra!
- 39.- Bertsoak.
- 40.- Azkenekoa.

Erdiko orrialdeak San Juan gauren inguruko sinismen, siniskeria eta usadioei eskaini dizkiegu. Urteak eta mendeak aintzina doazelarik ere, gure arbasoen zerbaiti heltzen obsesionalatuak jarraitzen dugu. Klabe batzuk aztertzen saiatzen zaigu Jo.

Horretzat gain hainbat erreportai eta elkarrizketa. Elhuyar-ek atera berri dituen liburuak, Komiki berri bat, galego hizkuntzaren plangintza, Baionatik Garazira doan trenaren berrikuntza... eta BELTZAK Barrionuevori igortzen dion gutun irekia.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.

Zuzendari kazetaria: Koldo San Julian.

Donostiako Erredazioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uribe, Xalbardin, Jon, Joseba Alvarez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokarros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpurua, Enrike Amonarriz (Jo... Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Iñaki Kamino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi «Muru-mendi», Joseba Sarrionandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Administrazioa: Iñaki Ugarteburu, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Ostolaza.

D. L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA

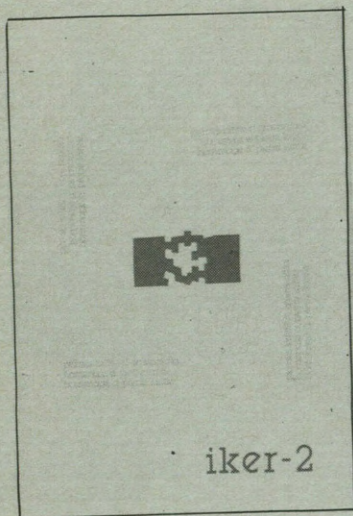
Virgen del Carmen, Z/G
Ramonenea, behea
DONOSTIA-12

Telefonoa: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.
Plaza Lasala, 3. Donostia.

Hego Euskal Herria	
Estatu Espainola	3.000 pta.
Iparraldeko Euskal Herria	
Beste atzerriak	4.200 pta.
Airez	6.480 pta.
Ale bakar	90 pta.

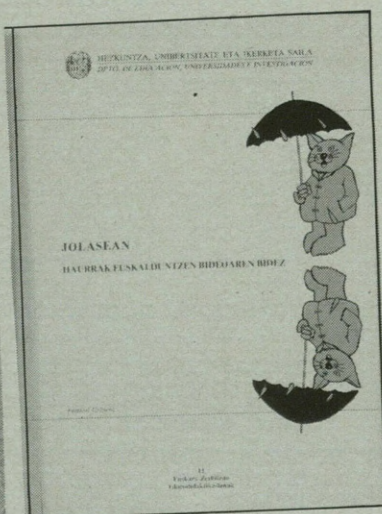
ASTE GIROA

IKER 2. PIARRES LAFITE-RI OMENALDIA.
Euskaltzaindia. 2.500 pta.
923 orri.

Gogoan izango duzue askok eta askok orain aste batzu Ustaritzen jaun zahar eta ekin honi Euskaltzaindiak eskainitako omenaldia. Egun hartarako gaur dakar-zuegun liburua prestatu zen. Liburutzar honek ia 1.000 orri dauzka, eta agertzen diren gai guztiak aipatzen ez baditugu ere gure ustetan interesgarrienak aipatuko ditugu: haseran Piarres Laffite-ren lan zerrenda bat dakar, frantsesez eta euskaraz egindako bai hitzaldi, artikululu, bertsu, antzerki, liburu, argitaldi, ipuin eta lankidekilako lanak. Bestelakotan M.ª Jose Azurmendik badu egungo auskararen erabilpenean igartzen diren berezitasunez lan polit bat, Estornes Lasaren «El dialecto roncalés en la muga de Aragón y Bearne», Lekuonaren «Gerundioa euskeraz», gaur egun hau dela eta kezka bat argitzera datorrena, kanpoko euskalariek ere ez dute toki faltarik bilduma honetan, Meipjin, Mukarovsky, Orpustan eta besteak lekuko. Ez dugu inola

ere liburua honetan bukatzen denik adierazi nahi, baina gehiegi dira lanak hemen banan banan aipatzeko. 63 lan dira denera, eta hauen artean oso izen ezagunak eta jantziak. Egia esan guri «Euskera»ren beste zenbaki bat gehiago iruditu zaigu.

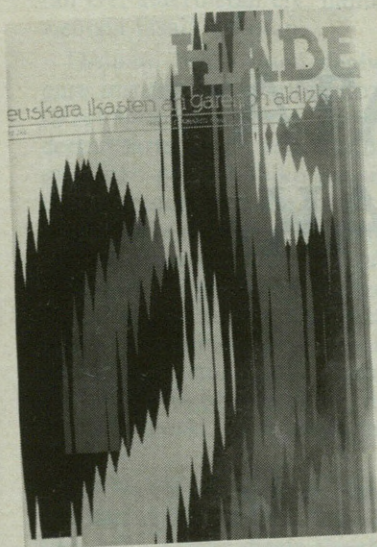
HEZKUNTZA UNIBERTSITATE ETA IKERKETA SAILA. JOLASEAN. HAURRAK EUSKALDUNTZEN BIDEOAREN BIDEZ II. Euskara zerbitzua, glotodidaktika lanak, Imanol Urbieta. Eusko Jaurlaritza. 500

Bideoa ere iritsi zaigu ikastolara. Ume txikiak lanerako joera exkaxa izan ohi du eta jolasa maiteago, horregatik liburu honetan landu behar diren eremu guztiak kantuz, jolasez eta keinuz egitekoak dira. Liburuari ikustalditxo bat egin ondoren sail honetan lana serio eta behar bezala egiten ari dela iruditu zaigu, ekin-

tza eta lan guztien helburuak aldezturik programaturik datoz, arrazoiak bertan ematen dira. Pailazo batzu dira maizen agertzen direnak, txotxongiloak, animaliak eta abarrekin batera. 22 atal dira guztira. Lanaren baldintzak honelakoak lirateke, eskolan sikomotrizitate arloko materialeak: haloak, gurpilak, oboak, sokak... expresibiderako lagungarri direnak: txotxongiloaren txabolatxoa, posterrak, margoak, fonogriña. Irakaslearen afektibitate, honen musikarako gaitasuna. Umeak 3 edo 4 urtekoak dira, beren gorputzetako eskemaz jabetu behar dute, euskararekin harremanetan sartu, hitz esanahiak bibentziatu, euskarazko edukiak landu eta guztiaren helburuaren lehen-tasuna sentierari utziz, ez adimenari. Haurrak garai honetan ikasi behar duena asko da, eta nola ikasi behar duen eta zertarako are garrantzizkoagoa, ondorioak begibistan ditugu, haurrak afektibitate, trebetasuna, oreka, gorputzaren menderaketa, expresioa, hizketa eta guzti horiek landu egin behar ditu ondorengo porrotaldia ahalik eta gutxien izan daitezen. Pedagogia egoki baten aurrean gara, baina oraindik ez ditu zabalduak here fruituak, ikastola askotan erdara nagusi dugu, eta pedagogia plangintza honek zuri dauka here esatekoa oraindik.

HABE 22. zka. 1983.eko ekainaren lekoa 100 pta. 40 orri.

Atxagaren ustez ikastolak dituen 3 irtenbideak, Mixel

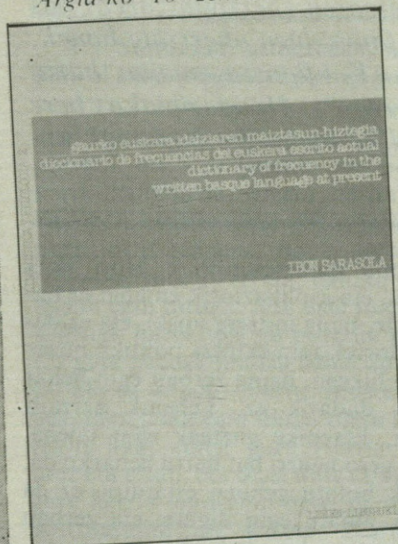

Oronozek Ifar Euskal Herriko aldizkari elizkoietan egindako azterketen ondoriozko deklarazioak, han euskal elizarik ez dela, Burgosko auzia eta apaizgaitegiak arazoaren isiltzeak direla. Atletik eta errearen arteko ezberdintasunak zertan datzaten, euskal telebistarako ahots bikoizketa egiten duten langileez, itxuraldatze zirugiaren kostua, segalariek hasiak direla, ikusentzugailuen mundua pil-pilean dagoela, errealeko jokalariei izandako Jose Mari Martinezekin mintzo, abestiak, ipuinak, horoskopoa, Euskal Herria ikasgai, txisteak, komikia eta argazki sariketa.

IBON SARASOLA. Lingüística y filología 2. GAURKO EUSKARA IDATZIAREN MAIZTASUN HIZTEGIA. CAP. 3 liburuki. 4.000 pta.

Hona hemen Ibon Sarasolak burutu duen azken lana,

bertan euskara idatzian agertzen diren hitzak zein diren, non agertzen diren eta zein maiztasunez agertzen diren adierazten zaigularik. Gaurko euskara dio, baina zehazti esanik, 1977. urtean idatzi zen euskara da, eta ez guztia, aukera bat baitago. Aukera horretan 10 sail dauzkagu eta hauek dira: 0) Mitxelena-ren 5 idazlanek eta Villasanta-ren 34 lanek osatua. 1) Deia-ko 43 eta Egin-eko 20 egunetan agertutako euskara. 2) Zeruko Argia-ko 10 zenbakik eta

Anaitasuna-ko 3 zenbakik osatua. 3) Saiakera aldizkariak, Jakin-eko 4, Zehatz-eko 2 eta Elhuyar-eko 4 zenbakik osatua. 4) 22 saiakera liburuk osatua. 5) Euskara batuzko literatura: olerki liburuak, elaberriak, kontaketa-koak, antzerkiak eta bertsolari-za. 6) Ikastolako 14 liburu. 7) Gipuzkerazko idazlanak: Deia, Egin, La voz de España, Zeruko Argia eta zenbait liburutakoak. 8) Iparraldeko euskalkietakoak: Herria, Goiz Argi eta Iratzedarren bi liburu. 9) Bizkaierazkoak: 5 bat liburu eta aldizkarietako zer-bait.

Hau da jaso den euskara, eta lanaren egitura hauxe duzue: hitz bat ematen zaigu, eta zera adierazten zaigu, 10 sail hauek zein-tan agertzen den, agertzen bada zenbat aldiz, eta agertzen den aldien arabera hitz hori sail horretan zein portzentaieaz azaltzen den. Adibide bat emango dizuegu: «adierazbide» hitza behin bakarrik azaldu zen 1977.ean testu horietan, eta 7. sailean, horregatik portzentaia guztia 7. sailak darama. %100 alegia. «Bizierazi» hitza 5 aldiz agertzen da: 2. sailean behin, beraz «bizierazi» hitzaren %20a 2. sailak, 4. sailean beste behin eta beste %20a. 7. sailean 3 aldiz agertu zen, eta honi %60a dagokio. «Erraz» hitza 255 aldiz agertzen da, eta oso banatua, sail guztietan, 8.ean ez beste, portzentaiak beraz oso banatuak. Lana interesgarria eta bitxia da, atsegina, baina bere helburuak argi eta garbi ezagutu behar dira: euskal hiztegiaren batasunerako baldin bada, gauza asko kontutan hartu behar da, gaiak arreta handia eskatzen baitu, eta lanak bere mugak dauzka, bai denbora arloan eta bai publikazio il-doan. 77. urteko euskara idatzia eta testu jakin horietakoa oso da adierazgarria, baina ez erabatekoa, gainera nereko bertsolari-za maila handiago batean agertu behar litzateke, hor baitu euskarak iturri fresku eta agorrezin bat. Zenbatekoak, ehunekoak e.a. ordenadore bidez atereak dira, eta horrelako bitxitasunari ezin uko egin.

Martin Ugalderekin solasean

«MILITARREK BULTZATA ARI DIRA SOZIALISTAK»

«Hablando con los vascos» famatu haren bidez ezagutu genuen makinatxo batek gaur egun 61 urtetan dabilen Martin Ugalde hau. Liburu mordo bat badu idatzirik, baita kazetari lan zabal bat ere eginik. Hainbeste urte euskal politikagintzaren (herrigintzaren) barruan dabilen gizon honek, irekitasun fama duen abertzale honek, PNV barnan instituzio bat den honek. Konfiantza emanaz hartu gaitu (hasi herria patriarkaren aurrean?) Hondaribiako bere etxean. Leihoaz beste aldetik Txingudiko badia eta baporeak kulunkan, postal bat iduri.

ARGIA.— Hola segitzekotan Estatutoa aldatu egin beharko litzateela eta esan ditu oraintsu Etxeniek. Zer derizkiozu, aldatu behar litzatekeela, dagoen-dagoenean aski dugula,...?

MARTIN UGALDE.— Orain dela egun batzuk, «Deia»-ko nere kolumnan egin dut hortaz komentario bat. Etxeniek esan duenez, berez hitz egin du. Hori ñabardura polita da, baina nik uste dut ez duela berez esan. Ofizialki ezin zuen esan, baina ofizialki esana bezala izan da. Eta abertzale sentitzen garen guztiok horretan gaudela uste dut: Espainiako gobernuari joko hau bukatu dela esateko badela garaia, orain artekoak gustora hartu ditugula eta zain egon gabela, hitza beteko duten zain; bainan hitza betetzeari uzten dioten momentuan, guk ere erantzun bat eman behar diogula horien jestoari.

Zer ari dira egiten? Lehen UCDk emandako trasferentziak, Estatutoaren indarrak horiek dira, sozialistek ere agindu zuten emango zituztela, ozenki, hemen Donostian bertan Felipek. Eta horiek eman beharrean lehenago zain zeudenak aparkatu eta iturria itxi egin digute, baina erabat. Zer esan nahi du horrek? Gizon horiek ez daudela guk aukeratutako Es-

tatutoa desarroilatzeke. Hori hola bada, eta esplikaziorik ematen ez badigute, bada indarra noski, eta ez dakit horrek zein ekintza politiko mereziko lukeen, baina zerbait egin behar dela dudarik ez. Lehenik garraisi egin, Etxenike gazteak egin duena. Eta gero neurri bat hartu beharko da. Guk botatu genuen estatutoa ez da hau, aldatu egin digute; eta zerbait pentsatzen hasi beharko da.

A.- Aldatu egin digutela. Zergatik diozu guk botatu genuen estatutoa hau ez dela?

M.U.— Laburtu egin digutelako, eta Estatutoak eskatzen dituen trasferentziak moztu egin dizkigutelako. Joko honetan ezin dugu jarraitu.

A.- Baina Estatuto hau, dagoen modura, orain hiru urte formulatu zen moduan, hiru urtetako prozesu honen ondoren nola ikusten duzu? Alegia, ea Estatuto hau dagoen bezala planteatuko zenukeen, trasferentziez beteta, ala prozesu hau eman denean beste gauza bat eskatu beharko genukeela konturatzeko gara?

M.U.— Hara, ni nahiko instituzionalista naiz, eta adinez ere, gero eta gehiago legearen aldeko, transformazio politiko neurtu baten alde nago. Ez dakit, besterik sufritu dugulako

edo... Orain arte emandakoa, Estatuto hau, beteko balitz, gure Herriak behar duela uste dut, eta behar dugula. Eta hori betetzeko egin behar den guztia egin behar genuke. Gutxienez oraingo erritmoan jarraitu beharra daukagu, gure herriak hizkuntza piska bat berreskuratuko badu, gure instituzioak piska bat indartzen hasiko badira. Herria piska bat bere herri kontzientziaz betetzen hasteko,... Horri begira, Estatuto honek ematen digu nahiko joko. Ez horretan gertatzeko, noski. Bainan politika hori da, gauzak pausoka lortu behar dira. Bestea iraultza izango litzateke, eta ni ez naiz iraultzailea.

A.- Honetaz duzun jarrera pittin bat argiagotuko al diguzu?

M.U.— Gaztetandik ere nahiko arrerari izan naiz, baina ez reboluzionario, iraultzetan gauza asko galtzen bait dira. Eta gure herria, dagoen bezala, ez dago ezer galtzeko. Herri bezala mixeria haundian gaude. Hizkuntzatik hasita, instituzioak, herri kontzientzia,... Ez dakit gure herriak benetako herri kontzientziarik duen. Ba dira taldeak gehiago dutenak, bainan gure Herria osoki hartuta, herri kontzientzia egiteko dago oraindik. Ez da harritzekoa. Zenbat urte egon

garen... ezer idazteko biderik gabe, instituziorik gabe, ezer gabe. Mila-groa izango litzateke pasatako guz-tiak pasata gero berebiziko herri kon-tzientzia bat egotea. Egitazko kon-tzientzia taldeetan dago, eta taldeetan ere, alderdietan ere, nahiko kon-tzientzia lasaia askotan.

Orduan, behar dugu denbora bat gure instituzioak sendotzeko, euska-ra zulo horretatik atera, komunikabi-deetan sartu, orain arte hasi bakarrik egon bait gara. Nahiko pauso haun-dia eman dela uste dut, nahiz eta bat-zuek txikia dela uste, eta aurrera ja-rraitzeko gogoia badagoela, gazteetan behintzat. Ni gazteek kezkatzen nau-te gehien, eta ikusten ditut gazteak lan-ean, euskararen alorrean batez ere. Ez dakit... hartuko nuke orain arteko Estatuto hau, beteko balitz, denbora baterako noski. Gero gehiagora joa-teko.

A.— Orain ordea erreformatu behar-raz hitz egiten hasi da. Nondik irudi-tzen zaizu joango direla tiroak, «De-fendi dezagun Estatuto hau» ala «Alda dezagun Estatuto hau», nondik?

M.U.— Nik entzun dudanez, eta nere burura etortzen zaidanez, plan-teamendua aldatu egin behar dugula uste dut. «Hau ez da guk eskatutako Estatutoa» esan, daukaguna birplan-teatu, eta berri bat eskatu beharko dugu, beste planteamentu berri bat eginda. Behar bada aurrerago joanaz, eskakizun berriak eginaz, orain arte sozialistek eman diguten aurpegiari beste aurpegi gogor bat jarriaz. Her-ria mentalizatu egin behar da, eta agian hurrengo hauteskunde kanpai-narako planteamendu berri baten kontzientzia hartzen hasi beharko dugu.

A.— Hain epe laburrena hasiko dela ikusten al duzu erreforma hori?

M.U.— Horretarako laister hasi behar dela uste dut, garaiari garaian erantzuteko.

Nik oraindik badut itxaropen bat. Batetik, sozialistak ari diren jokoan beren kasa ez direla ari ikusten dut, militarrek jarri zizkieten mugak, eta sozialistak aurrera aterako badira gauza batzuetan amore eman behar-ko dute. Eta hemen dago gaiztakeria: gure kontura ari dira amore ematen, ez beren programatik, guretik baino. Hau da abertzaleok ametitu ezin du-guna. Sozialistak behar bada tantea-tzen ari dira, ea noraino agoantzen dugun isilik. Euskal Herria arerio txarra dela badakite; badute nahiko

arazo Espainian sozialistek, eta gure-kin gaizki jartzeak kalte haundiak ekarriko dizkio. Ez bakarrik gure he-rriak emango dion erantzunaz, gero... ETA ari da esaten «ZEN» plan hori aurrera ateratzen badute gogorrago erasoko dutela. Egia esan, herri osoa hasiko da ekintza gogorra-go batean, batzuek harma batzuekin eta besteak besteekin. Ni demokrata naiz, eta demokrazia bidez badaude moduak aurpegi gogorragoa emate-ko. Eta hauteskunde prestaketa hasia denez, programa horretarako presta-ketak egiten hasi beharko da, Alderdi barruan ere bai.

«Hemen ez dago iraultza batetarako lekurik, ez la-guntzarik, ez textuingururik».

A.— Sorpresan, ustegabeen, harra-patu al zaitu sozialisten jarrera honek?

M.U.— Egia esan bai. Lehen ere izan ditugu sozialistak aurka, gerra aurretik ere sozialistekin zen borro-karik haundiena. Gerra hasita ere, badakizu zenbat isitulurekin lortu ge-nuen lortu genuena. Baina gero, be-rrrogei urtean, atzerrian, nahiko elka-rrekin egin ditugu. Nik uste nuen so-zialistek bazekitela gu nortzuk ginen eta gure gauzak onartu behar zituzte-la. Eta ez dituzte onartu. Ikusten de-nez, Espainian egin duten olatu bera-rekin nahi zuten gure Herria bete urez eta estali; eta ikusi dute ez dutela gure herria leporaino bete, ez direla potrotaraino ere iristen. Horrekin gaiztotuta daude; eta gero atzetik ejertzitoka daukate. Ejertzitokak neu-rriak jarri nahi ditu, lehen ere jarri zi-tuen bezala. Otsailaren 23ko arazo hori ere ez zen hain gauza txikia izan-go, agertu zuten bezain txikia. Ho-riek bost urtetik bost urtera ematen dute kolpea, eta bost urte pasa dire-nez geroz, bestea eman behar dutela iruditzen zaie. Savaterrek zioen beza-la, horiek ez dute ikusten berek beren aberria maite duten bezala besteek berena maita dezaketenenik.

Eta horretan ekibokatu egin dira, eta hor aurkituko gaituzte, ez gara makurtuko. Abertzalea denak, Al-derdikoa nahiz Euskadiko Ezkerra-koa nahiz Herri Batasunakoa, horri aurpegi emango dio. Istilu gogorrak izango dira hemen, eta benetan arra-zoibide batera makurtzen ez badira gauzak itsusitu egingo dira.

A.— Duela hiru urte Estatutoaren aukera bidegurutze bat izan zen aber-tzaleen artean, eta bi bide hartu ziren nagusiki, aldekoak eta kontrakoak. Badirudi orain bide horiek birplantea-tu egiten direla.

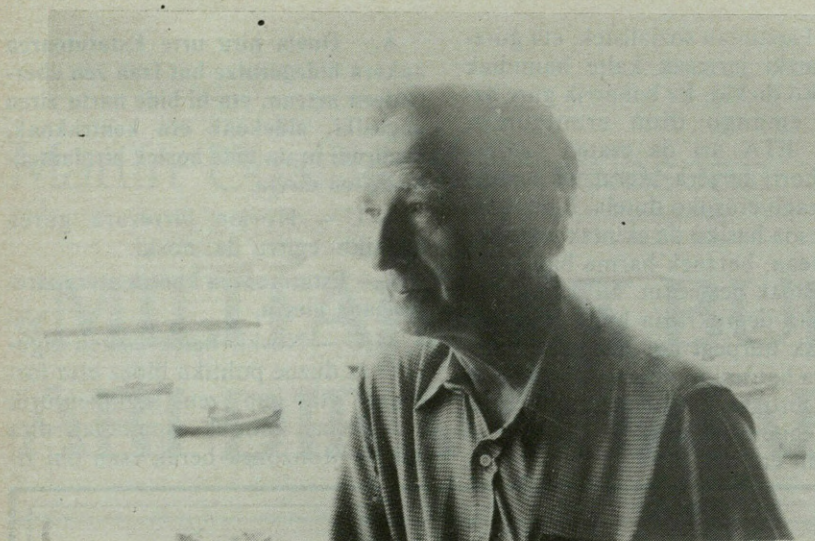
M.U.— Horien jarrerara gurea hurbildu egiten da, noski.

A.— Estatutoaren kontra atera zire-nengana alegia.

M.U.— Noski, haiek esaten zigu-ten «ez duzue politika bidez ezer lor-tuko» eta hau zen argumenturik haundiena; «horiek espainolak dira eta...» Monzonek berak esan ohi zi-

dan: «Zuek uste duzue politika bidez horiekin zerbait lortuko duzuela, eta ez duzue ezer lortuko». Guk demok-rata bezala zera pentsatzen genuen, demokrazia formal batean gauza for-malak behintzat egingo zirela; eta gauza informalak egiten hasi direla ikusi dugu, baita atzetik ere ematen hasi direla. Nori ematen diote arra-zoia? Indarkerian ari direnei. Indar-keria baten kontra sortu zen bestea, eta horiei, demokrazian sinesten ez duten horiei ari zaizkie arrazoia ema-ten. Ni bezala beste asko ere kontura-

tzen da horiek egiten ari direna ETA sendotzea dela. Alderdiko gazteek, politika bidean tokirik eta lanbiderik aurkitzen ez badute, normala da gogorrera joko dutela. Horregatik, guk nahi gabe gure posturak hurbildu egin dira, Espainiaren inkonpren-sioaren aurrean.

A.— Espainiatik agertzen den jarre-raren aurrez aurre ETA aipatzen duzu. Nola juzgatu beren ekintza?

M.U.— ETA egiten ari den jokoa ere ez dakit ez ote den horretan ari, gure politika bideek Espainiarekin frakasa dezaten. Erresponsabilitateak bietan egon daitezke. ETak aspaldi honetan ez zuen beharbada hain gogor jokatu behar. Bakearen aldeko mahai hori. Ni Garaikoetxearekin ados nengoen. HB une onean ikusten nuen, alegia arrazoizko bide baten bila ikusten nituen. HB hortan egonik, ETA ere nolabait, beste zerbaiten truke behar bada... gauzak piska bat baretuko zirela. Herri honetako egoera ekonomikoa oso larria bait da. ETak hala ere aurrera jarraitu du bere gogorkerian; eta ez du nahi izan mahai hori aurrera jarraitzerik. ETA eta sozialistak dira beraz bake.hau zerbaitetan ez mamitzearen erresponsabilitate gehiena izan dutenak.

Taktikak hor daude. ETarena beharbada hemen iraultza oso bat etortzea izan daiteke. Baina hemen ez dago iraultza batetarako lekurik, ez laguntzarik, ez textuingururik, geografia aldetik begiratura ere ez dut ikusten holakorik egiteko kemenik izan genezakeenik. Eta beste horiek berriz ikusten dituzu, «ZEN» plan hori Frangarena baino gogorragoa dator. Horiek ETaren posizioetara bultzako dituzte gure gazteak.

A.— Nor dabil orduan horren bila, nor dago atzetik?

M.U.— Militarrak dabilta horren bila, ea azkenean jendea aspertzen den eta etortzen den ez gerra total bat baina bai halako eraso gogor bat. Buru gutxiko jendea bait da, eta uste dute hemen bukatu egingo dela abertzaletasuna, bukatu egingo dela kementa. Eta egingo dutena zera da: abertzaletasuna gogortzea, gure erresistentzia gogortzea... ETari komeni zaiona. ETari fronte nazional bat komeni zaio, bainan fronte nazional harmatu bat.

A.— Gauza bat datorkit burura zure hitzok entzutean. ETakoek zuk diozuna irakurtzen dutenean, irakurtzen badute behintzat, arrazoiak zeukatela pentsatuko dute. Alegia, ez zela negoziatu behar agente politiko manipulatuarekin, marionetak mugitzen zituen atzoko nagusiarekin baizik. Eta militarren esku baldin bazegoen, Estatu-toa espejismo bat zela. Arrazoiak al daukate bada orain?

M.U.— Aizu, bada... alde batetik zuk esaten duzun bezala bai. Baina esango dizut beste aldetik. Mundu honetan sinplifikatzea erreza da eta gauzak egitea zaila. Prozesu politikoa hasi baino lehen planteamentu hori egitea eta horrekin asmatzea askoz ere errezagoa zen gurea baino. Gu baikorrak izan gara, eta ahal zena egin nahi genuen, ez nahi genuena. Bai bait genekien nahi genuena egiteko biderik ez zela. Militarrak ezagutzen bait ditugu, horiekin borrokan

ibili bait gara. Ez horregatik bakarrik hemengo geopolitikarengatik ere bai. Ze laguntza espero genezake holako gerra batean? Ikusi genuen gure gerran zer gertatu zen. Denek, denek, atzea eman ziguten. Hara hor Frantzian, sozialistak ziren nagusi. Zergatik egin zuen atzera Leon Bloum zenak? Gero jakin dut, orain dela gutxi, Lezo Urreiztietak esanda: militarrek esan ziotela... ez dira asko sartzen politikan Frantzian, baina ikusirik alemanak eta italianoak ere sartu zirela, esan omen zioten «hori egiten baduzu, guk golpea emango dugu». Inglesek ere berdin egin zuten, ikusirik indarrik ez zutela Alemaniaren aurka. Orduko esperientzia izugarria izan zen: ba al dakizu hemengo gartzelak eta hemengo goseak eta hemengo miseriak-eta zenbat iraun zuten? Eta orain ere militarrek holako gobernu baten baten zain daude, atzean jartzeko. Alde horretatik kontu Fragarekin.

Ikusten duzu ze aukera daukagun. Eta haiek hori esatea erreza zen. Guretzat izan zen lan zailagoa: «hau zaila duk baina egin behar diagu ahal-egin bat». Bestela ez daukagu ezer egiterik. ETak ze etorkizun dauka gaur egun? Bai, ikusten duzu, gogor jokatu eta hilketak eta... baina nora gogatu, ze programa dugu?

A.— Hori, dena dela, denei pasatzen zaien gauza dirudi. Ezen, bide politiko batetik sartu eta agertzen baduzu programa bat eta gero ikusten duzu ezin dela aurrera atera...

M.U.— Baina hortaz orain konturatu gara. Sozialistak etorri arte, UCD-rekin, eta Suarezekin... Suarez nor den badakizu nik bezala, baina Suarezekin hasi ginen bizitzen, eta hasi ginen gauzak egiten. Ez dugu inoiz Euskal Herrian izan gaur bezalako askatasunik eta elkarren arteko loturarik eta instituziorik. Ez dugu izan historia osoan! Horrek jarraitu izan balu guk pentsa bezala, etorkizuna ez zen txarra. Sozialistekin hobeto joango zela uste genuen. Orain atzera egiten hasi dira, militarrek bultzata; eta guk erantzun bat emango diegula uste dut, ez dakit nola, baina emango diegu; demokrazia bidez, ahal den neurrian.

A.— Ezagutzea tokatu zaizun guzti horren ondoren, nola ikusten duzu Eu-

«Ez du arrazoiak irabazten, indarrak baizik. Eta indarra gaur ere, lehen bezala, gure kontra dago».

«Sozialistekin hobeto joango zela uste genuen. Orain atzera egiten hasi dira, militarrek bultzata».

ropako sistema? Alde batetik geopolitikagatik hemen beste gauza bat ezin dugula egin diozu, baina baita ere burutik beherakoa etortzen bazaigu ezin dugula laguntzarik espero. Alegia, 36-ko gerran Espainiako gobernu lejitimoa defenditzen genuen euskaldunok, orain ETAk egiten duenaren alderantzizkoa teoriarik, eta hala ere inhi-bitu egin zen Europa. Zer espero genezake beragandik? M.U.— Egia esan ez dut Europagandik gehiegi espero. Beren eskematik irteten bagara batez ere. Frantzia ikusten duzu ze neurri ari den hartzen herbesteratuta dauden gazteen gain. Gauza horiek itsusitzen eta gortzen joango dira. Ez bait dago Euskal Herria bakarrik, hor dago Korsika ere, eta Britainia. Baina azkenean ba al dakizu zerk irabazten duen? Ez arrazoiak, indarrak baizik, eta indarra gaur ere, lehen bezala, gure kontra dago. Hala ere, ez dugu borrokatzea utzi behar, ahal den neurrian. Demokrazia bidez lan egiteko momentua zela uste nuen, eta lorpenak izan dira. Zuk badakizu izan direla, ez dakit zenbatekoak, baina hainbeste inoiz ez dugula lortu uste dut, historia osoan. Ezta Nafarroako erresuman geundenean ere. Hizkuntza nola zegoen badakizu, eta instituzioak, bakoitza bere aldetik ibiltzen zen. Herriaren kontzientzia ere haundiagoa da. Bide hau ez da ona askatasuna hamar urtetan lortuko dugulako, baina bai askatasun bidean urrats batzuk emango ditugulako. Orain gauzak geldirik daudela dirudi bi-hiru urtetako pausoak; atzera egin nahi dute, LOAPA eta trasteekin. Baina ez da hau hola geldituko, eta politika alorrean oraindik ere lan egiteko bidea izango dugu.

Zergatik pentsatzen duan hori? Itxaropen piska bat behar delako, eta beste soluziorik aurkitzen ez dudalako.

A.— ETA aipatzen dugu behin eta berriro. Mintza gaitetzen ezker abertzaleaz. Ez da oso zaharra Euskal Herrian, baina bere bidea egin du. Bere jaiotza ezagutu, nola segitu duen eta nola dabilen ere badakizu. Nolako balorazioa egiten duzu ezker abertzaleaz?

M.U.— Ezkerra ez dago elkartuta. Eta inork badu elkartzeko beharra ezkerra da. Alderdiak badu bere jendea, bere oinarri zabala, ezkerari falta zaiona. Askotan entzun diet beste aldean esaten Alderdiaren neurria heltzean, ezkerreko guztiak elkartzean holako zerbait gertatuko litzateke, orduan etorriko litzatekeela Alderdiarekin buruz buru hitz egiteko aukera. Nik ere uste nuen bide batek hartuko zutela. Bainan ikusten duzu, ezkerra ere pertsonalismoz betea dago, zatitua.

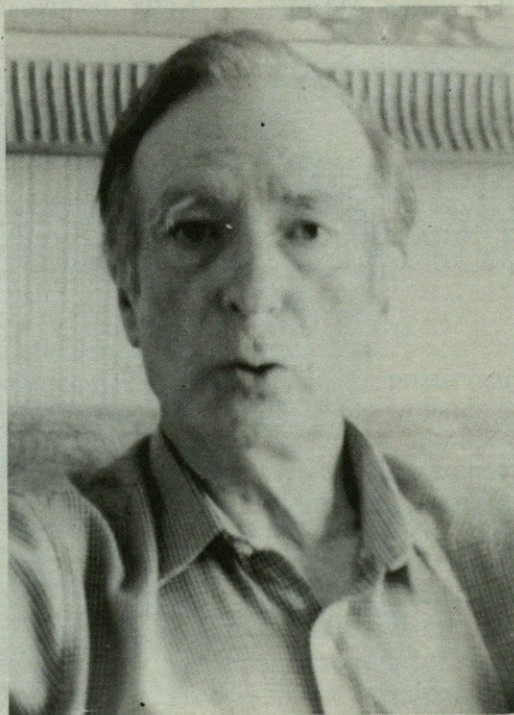
Herri Batasuna ez da partidu bat. Jende asko dago, abertzaleak gehienak, baina batetik bestera badago aldea, batzuk ezkerreko beste batzuk eskuinago, denak ezkertiarak izan arren badaude mailak. Gero Euskadiko Ezkerrak egin duena ikusten duzu. Espainiolismoarako bidea hartu dute, lehenengo Partidu Komunista-rekin elkartuaz; ez komunistak direlako, baizik komunistak espainolak direlako. Gero bazen EEn beste hego bat, gehiago interesatzen zaidana, nik sinisten dut jende horrekin: Iñaki Mujika Arregi esate baterako, abertzaleak dira. Zer egin dute? Irten egin

dute. Oraindik hala ere EEn badira abertzaleak. Nola jarriko dut, bada, dudatan esaten baterako Lizundiaren abertzaleatasuna? Orain, beste askorena bai. Ze jende, nora doaz...?

Gaizki ikusten dut ezkerra. Ezkerrek erakutsiko baligu fronte abertzale ezker bat egiteko gauza dela, behar bada moderatuagoak garenok ere...

A.— Joan den udazkenean elkarriketa batean Peixotok zera esaten zigan, gazte denboran hutsik aurkitu zirela. Eta ezker abertzaleak eman duen emaitza hortik ere ikusi beharko litzateke. Haiek hasi zirenean jendeak «Euskadi» hitza bera ere ez zuela eza-gutzen zioen Peixotok.

M.U.— Hori egia da. Zergaitik uste duzu hori nintzela «Hablando con los vascos» eta holako liburuak eginez? Jendeak idearik ere ez zeukala konturatzen nintzelako. Alde horretatik asko igo da, eta gazteen artean ere ezkerreko kontzientzia asko hazi da. Baina arazo bat ikusten dut. Eta Alderdian batzar bat zergatik ez genuen egiten esaten zidan askotan Argalak. «Porque no queremos caer en un etismo» esaten nion nik. ETA biltzen den bakoitzean zatiketa zeto-rra esaten nion. Eten eta eten eta eten izan da horko traiektoria. Laugarrena, bosgarrena, seigarrena, zaz-pigarrena, zortzigarrena... Ez dut uste ezkerrek kontzientzia errespon-sible eta batez ere homogeneo bat erakutsi duenik. Ez politiko aldetik

**«Alderdiko gazteek politikan tokirik eta lanbide-
rik aurkitzen ez badute, normala da, gogorrera joko
dutela».**

eta ezta sindikatu mailan ere; hor dago ELA eta bere aurrean ez dira gauza izan gauza gehiago egiteko.

A.— Honez gero Alderdia ere ikutu beharko genuke. Nola ikusten duzu?

M.U.— Garai batean Alderdia gure Herriaren konzientzia zen, partidu bat baino gehiago mugimendu abertzale bat zen, gerra arte behintzat, eta gerran ere bai. Zein zebilen batailoietan-eta? Partidukoak ere ez, baina Alderdi ingurukoak zirenak; euskaldun jendea, abertzalea, Herrian lan egiten zuena hor zen. Gero, berrogei urtetako desertu horretan, Alderdia zen egituratua zegoen bakarra; batzutan galdua ere bai, baina beti, Guadiana bezala, irtetan da. Beti hor egon da, bere bulegoekin, bere gizonekin. Piska bat zahartuta egotea zen gure arazoa; gogoratzen naiz gazte bila genbiltzela 69tik 75a arte. Idazkaritza berritzen aritu ginen eta orduan sartu ziren Arzalluz, ni ere bai... Nafarroan ez genuen jenderik aurkitzen, Araban ere oso gutxi, Bizkaian eta Gipuzkoan gehien. Organizazio aldetik Bizkaia izan da beti gehien; kultura aldetik ez, kultura aldetik beti Gipuzkoa izan da nagusi.

Gobernua ere Alderdiak mantentzen zuen, sozialistak ere hor ziren arren. Franco hil zenean Alderdia

momentu txar batean zegoen; baina bazeuden buruak, eta tradizio bat dagoenean eta buruak ezagutzen direnean, buru horiek biltzen dute jendea berehala. Holako martxa bat emateko ez zegoen beste talderik. Behar bada bitalidade berria osorik hartu gabe oraindik, baina Alderdia zutik dago, bere tokia dauka, eta lehenengo indarra da. Agian nahiago nuke gazteria gehixeago balego.

A.— Orain dela urte gutxi EAJk zeukan egitura kaxkarra aipatu duzue izen bat bota duzu: Araba. Eta Araba da hain zuzen orain indarririk gehiena agertu duen lekua, botorik gehiena bildu duenekoa, garbiena dominatzen duenekoa. Ze koste politiko dakarkio horrek abertzale bati?

M.U.— Alderdia beti alderdi nahi-ko posibilista izan da. Erdiko euskaldun horrek ematen dion aurpegia izan du. Kasu horietan, eta Araban, baliatu da ez partiduko jende konzientzia zuen batzuekin baizik eta independente zen jende... ordeneko jendearekin. Suerte haundia izan dugu eta gizon interesgarriak lortu ditugu. Araban badute izena eta errespetoa; eta Olloraz, Cuerdaz eta Gebaraz ari naiz.

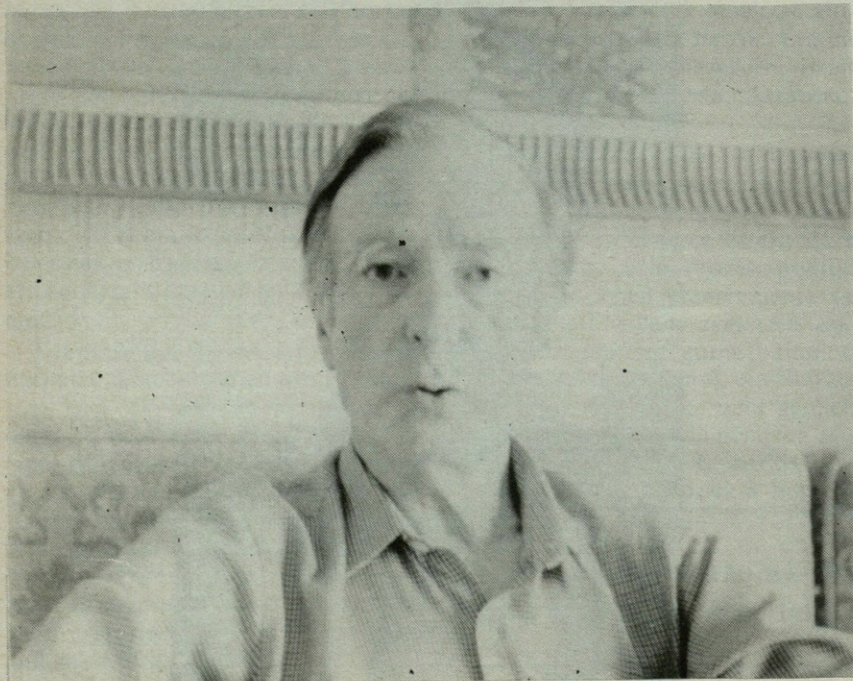
Koste politikoa? Esango dizut.

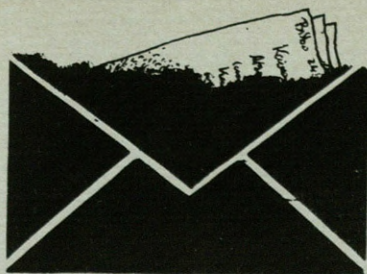
Arabarrak arabar dira. Bizkaitarrak ere bai nahiko bizkaitar. Gipuzkoarrak ere bai gipuzkoar baina gutxiago; Aberriaren kontzeptu osoago bat dugula iruditzen zait. Ikusi duzu Lurralde Historikoetako Legearekin zer gertatu den: oraindik ere indar haundia dago bakoitzak berea ez uzteko Euskadi izaten jarraitzerakoan. Kantonalismo esaten diote batzuek; tradizionalismo esango nuke nik. Gebara izan da gehien burrukatu dena, nazio raso bat izan beharrean diputazioek indarra mantendu dezaten. Hori ona da, batez ere posibilismotik begiratuta; izan ere egunen batean Nafarroa etortzen bada, etorriko al da!, Nafarroa bezala etorriko da. Hemendik hamar urtetara, politikak asko irabaziko du, eta bide horretan goaz, Euskadi bat egitera, hainbesteko bereiztasun gabe. Nik politika oso luzera begiratzen dut. Eta instituzio horiek, diputazioak, oso sartuak daude gure herrian.

A.— Alderdia ahul zen lekuetan «ordeneko jendeaz» baliatu dela diozu. Ez al da hori koste politikoa? Alegia, geopolitikan edo gauzak oso goitik begiratzuz alderdi bat autonomista edo nazionalista dela indar euskaldun bat indar espainol baten kontra. Baina gero herri bakoitzeko politika zehatzean jauntxokerian, notabilismoan erortzen dela, herriko notabileen alderdia.

M.U.— Badakizu, politikan jokatze bideak, zoritxarrez, ez hemen bakarrik, baita mundu guztian ere, honela joaten dira. Bat ahal duen tokitik joaten da zabaltzen, eta gure interesa abertzaletasuna zabaltzea da. Hor sartu diren gizon independente horiek konprometitzea, kurpil horrek indarra har dezan. Ez dut uste horrek ahultzen gaituenik. Zer nahi du alderdi demokratiko batek? Herriari lagunduko dion eta herritasunera eramango gaituen indar bat, gizon batzuk, bildu beharra dago. Behar hori baduzu, dagoen jendea bilduko duzu. Badakizu Araban ez dagoela halako konzientziarik, ez da sekula izan; eta ezin duzu hori inprobisatu. Sartzen joan behar dugu, konfiantza hartuaz, ikus dezatela zer nahi dugun, ez dela beren kaltetan, elkarrekin egoteak egingo digula. Lan horrek pazientzia eskatzen du. Behar bada gazteago den bati hori abertzaletasuna lasatzea dela irudituko zaio. Baina nik uste dut abertzaletasuna ez dela jexkiko; abertzale ez dena joango da igotzen.

Iñaki ZUBIONDO

irakurleak
mintzo

YO ESTUDIO EN UNA ICASTOLA

Hola, oie, mira, ke benimos a ofrezerte este boleto para ajudar a los alumnos de la ikastola Ibai, porke keremos hazer un biaje de estudios, si puede ser fuera de España, porke aki en España ia estamos un poko kansados de estar.

Si, si, solo zinkuenta laurlekos, o si kieres diez ogerlekos, ke los andereinos nos han irakatsiao mui bien. Ke no te fias? Ai bes el seilo de la ikastola pues, ke el lehendakari i el zuzendari son mui majos i nos han puesto.

Aspaldi esan zuela Muñagorrik «bost negar egiteko nunbait jayo giñan!».

Anttonio LUSARBE

SORTEO PRO-VIAJE DE ESTUDIOS

Nº 04147

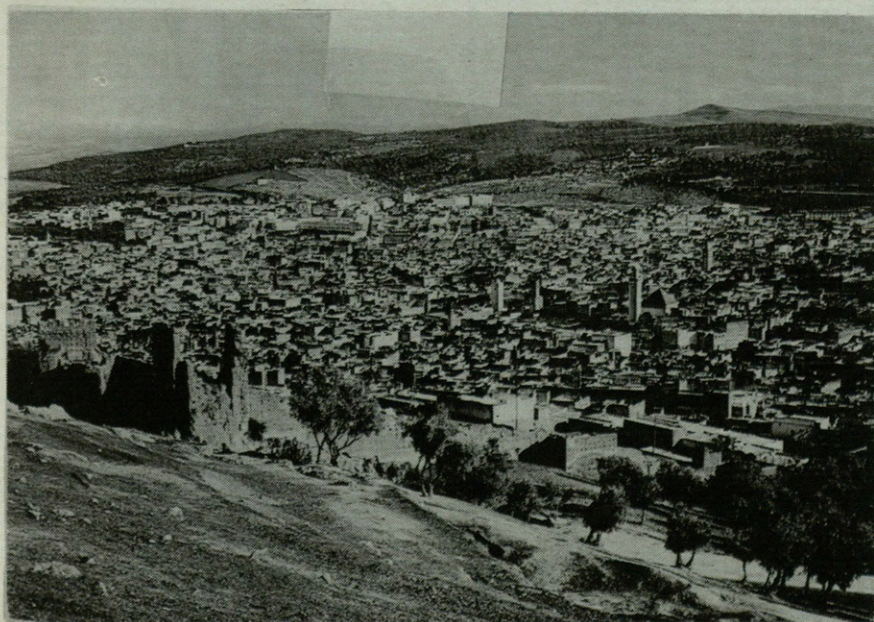
CY

IKASTOLA IBAI

Barrio de Ibaeta
SAN SEBASTIAN

Número valedero para el sorteo de 10 viajes (ver al dorso)
que se celebrará el día 4 de mayo de 1983, ante Notario.

Donativo 50 Ptas.

MAROCCON ERE LAGUNAK

Asko poztu gaitu ARGIAko adiskideren batek igori digun postal honek, nondik eta Marrueko-setik. Arazotxo bat badugu ordea: hainbeste filologo inguruan eta bat ere ez dela horkoa deszifratzeko gauza. Ez ote dago irakurle guztien artean laguntza txiki bat egingo ligukeen bat bakarrik ere?

Txokolatea? Aukeran, «zahor», baina abellanakikoa.

LANGABETUEK ERE BIZI NAHI DUTE

Langabezia munstro asezin handi bat bezalakoa da, egunetik egunera biktima berri bat gehiago ekartzen edo sortzen duena, erretiluan bai Gobernua eta bai funtsean bere laguntzaileak diren alderdi politikoak eta sindikatu majoristak zerbitzatuz, beti ere «kapitala» sutan jar ez dadin beren itunezko eta ezinezko politikan saiaturaz. Saiatu dira, bada, bai hezitzen bai zatitzen «demokraziazko» urte hauetan. Langabeekin, buruzko akasdukin eta agureekin hauteskunderako garaietan besterik ez dira konturatzen, besteka hauek bizitzeko eskubiderik ere ez lukete izango eta.

Langabezia honek beharbada ez du beste ebazpiderik izango, oraingo gizartearekin berdintasunik ez duen beste batetan ez bada, baina egia da ere langileek ez dutela sortu egoera hau eta ez direla gaurko egoera honen erantzuleak, ez daukate ez ahalmenik ez dirurik ebazpide hau zuzentzeko. Bizimodu itxuroso bat izan ahal izateko, langabeek argi eta garbi eduki behar dituzte beren eskubide guztiak. Langabezia gutxitu beharrean gehiagotzen ari da; hau da, problema psikologikoak eta «terzermundistak» diren superbizipenezko problemak sortuz. Hain moralista den eta gauza huts batzuekin gaizbidertzen den gizarte honek, bestaldetik, lasaitasun handiz onartzen ditu alkoholismoa, buruhiltzea eta zorotasuna, jadanik hatzematen ari diren kota alarregarriekin.

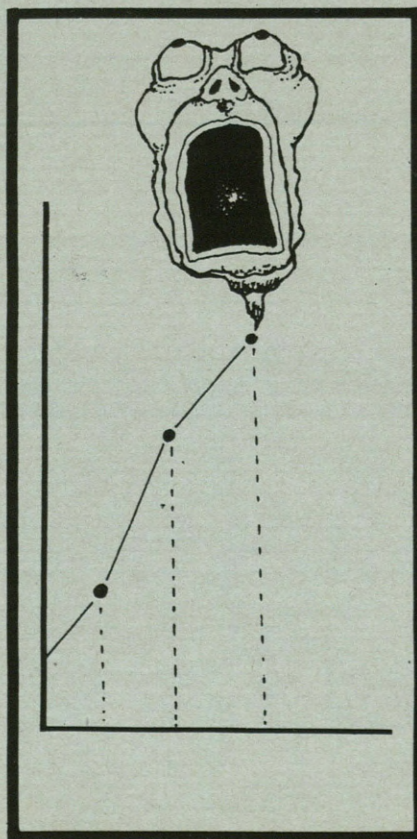
Langabeak superbizipen soila eta duintasuna berreskuratzearen alde

saiatzen dira, bain ez aurrekontu gisa Ezjerzitoari, FF.AA.koei edo ZEN proiektuari ematen zaion bezala, bizitzeko eskubidaren duintasunagatik baizik. Baina orduan, langabeak gogorkeriazaleak dira, eta Estatuaren eta agintarien gogorkeriazaleak dira, eta Estatuaren eta agintarien gogorkeriari nahikoa dela esaten badiote, eta egunero zantpatzen ari zaion indar horri ezintasunez aurka egiten badiote, indarkeriazaleak direla esaten diete. Izan ere, beste aukerarik ez daukate langabeek: burruka egin bizitzeko edo beren burua hil. Langabeek bizitzea erabaki dute.

Gizonaren lana gabe, berezko aberastasunek ez dute ezertarako balio. Nazio bakoitzak bere berezko aberastasunak dauzka, gehiago edo gutxiago, baina gizonaren lanari esker baizik ez dio naturari bere aberastasuna ateratzen.

Baina, noren eskuetara joaten dira naturaren aberastasun hauek? Langileen eskuetan gelditzen al dira? Bakar bakarrik nazio sozialistetan mesede egiten dio langileari bere nazioko aberastasunak. Nazio kapitalistetan, berriz, pribilegiatu batzuen esku soilik gelditzen dira aberastasun horiek.

Azpiaurrerabidezko nazio kapitalistetan, aberastasunezko zati inportante bat atzerriko eskuetan gelditzen da, nazio kapitalista ahaldu eta aurreratuenen eskuetan. Beste zatia nazioan bertan gelditzen da, bertako kapitalisten artean (langileen kalterako) banatuz.

Kapitalista batek zergatik pilatu dezake hainbesteko aberastasunik jende askok eta askok bizitzeko beharrezkoa ere ez daukanean?

Zergatik dira kapitalistak eta ez langileak hainbeste aberastasun pilatzen dutenak, azkeneko hauek baldin badira naturako aberastasunak erauzi eta beren lanaren bidez aberastasun berriak ekoizten dituztenak?

Naturaren aberastasunak atera eta aberastasun berriak sortzen dituztenak langileak baldin badira, zergatik joaten dira besteen eskuetara aberastasun gehienak, herriko minorista batzuen eskuetara alegia?

Sozietatearen garapenean aurreko sistema sozialekin gonbaratuz, kapitalismoak oso aurrerapen handi bat agertzen du. Haseran, sistema kapitalista gizona ongitasuneko gauzez hornitzeko asmoz azaltzen zen. Baina aski da gainetik begiratzea konturatzeke sozietate kapitalistako errealtatea ez dela horrelakoa.

Sistema kapitalista inefikaza eta suntsitzailea da, gizon eta emakume guztiei lan baliagarri bat emateko gauza izan ez delako, eta, bitartean, fisikoz eta buruz osasuntsuak diren milaka eta milaka gizakiak behin ere lanik egin gabe bizi izan daitezen utzi egiten dituelako.

AEBtan ere, beste edozein nazio kapitalistatan bezala, gosea dago ugari, pobrezia ugaritasunean. Zer edo zer kontraesanean eta gaizki dago honelako sistema ekonomiko baten funtsean.

Desarrazoizko eta bidegabekoa da, beraz, sistema kapitalista. Inefikaza eta suntsitzailea. Eta halakoa da gizon eta material asko ongitasun arrazozko luxuetarako destinatu eta ekoizten dituelako, ekoizpenean alde batera utzita bizitzarako oinarritzko beharrak.

Baina kapitalismoaren eralkitzerik handiena gerra da.

Ekonomia kapitalista nekez ibil daiteke baldintza baketsuetan, kapitalistak gerra birbizituz eta armamentismoaren bitartez lortzen du egintza ekonomikoa. Gerran, eta bakar-bakarrik gerran, lortzen du kapitalismoak bere milioikada nonbait erabiltzea, makinak eta materialak kolokatuz ekonomiak toperaino lan egin dezan.

Baina, zein da egintza honen prezioa? Beldurgarritzko suntsidura. Milioika eta milioika pertsonen itxaropenak eta ametsak suntsituz; milaka eskolen suntsidura, ospitalak, zubiak, itsasoko portuak, meatzak, zentral elektrikoak; suntsiduraz milaka kilometro kuadratzuko uztak eta basoak.

Inefikazia eta suntsidura hau ez da edozein gisara zuzendu genezakeen erru txikia, baizik eta azken honek sistema kapitalistaren naturazko zati bat osatzen du. Gaitz hauek desagertuko dira bakar-bakarrik sistema kapitalista hau abolitzen denean mundu guztian.

IZARRAITZ

HADE

EUSKO JAURLARITZA GOBIERNO VASCO

HELDUENTZAKO EUSKARAZKO UDA-IKASTAROAK SUBENTZIOAK

1983.eko ekainaren 1eko Euskal Herriko Agintzaritzaren Aldizkariaren 77. zenbakian, 1752-1753 orrialdeetan, lurralde Autonomoan 1983.eko uztailean eta abuztuan helduentzako euskarazko ikastaroak antolatzen dituzten erakundeak babesteko, Kulturako Sailburuordetzaren ebazpena dator. Ebazpen honen arabera banatuko dira euskarazko uda-ikastaroei dagozkien subentzioak.

Argibide gehiago nahi lezanak jo beza, honako helbide hauetara:

BILBO: Alameda Mazarredo 63-4

DONOSTIA: Easo Kalea 10-4

GASTEIZ: Sancho El Sabio, 15.

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

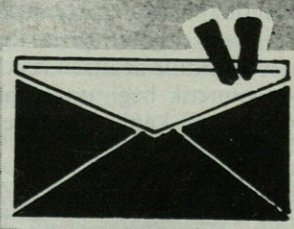
Helbidea

Herria Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

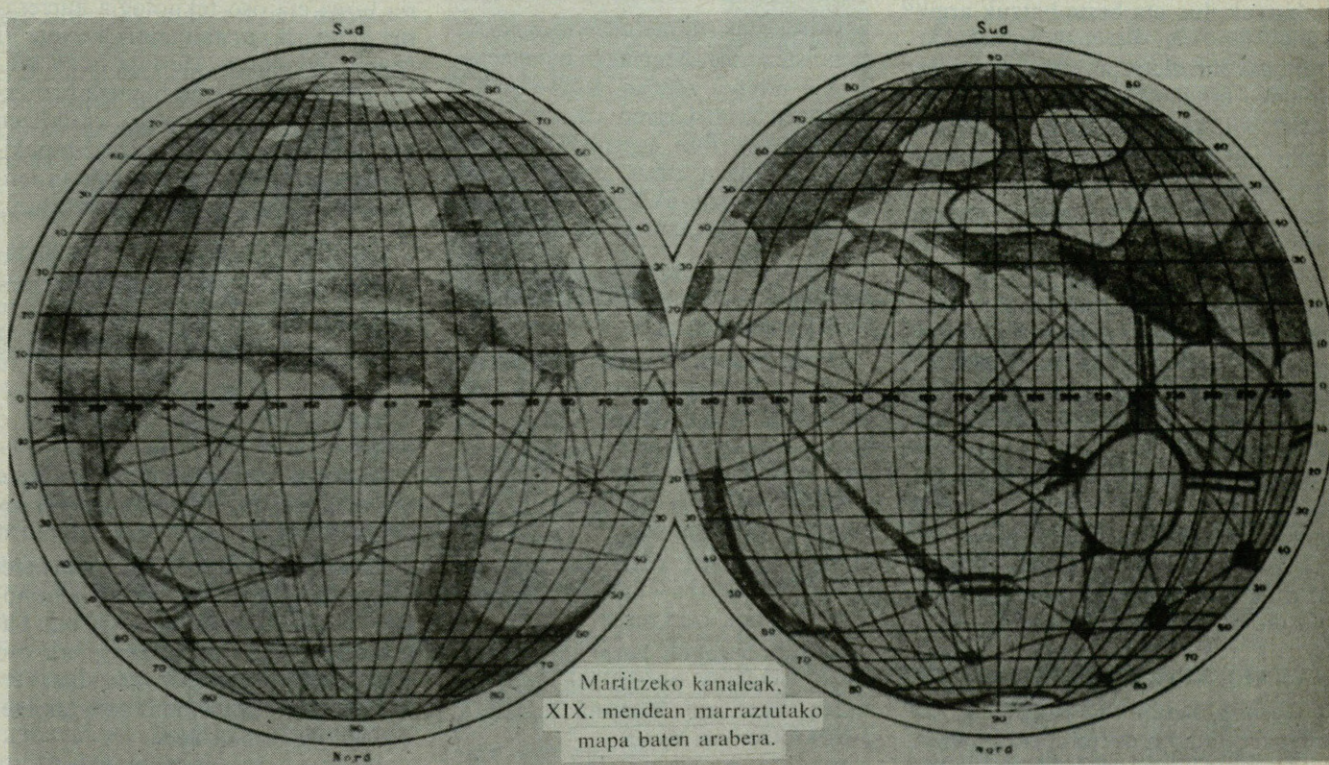
Sukurtsala

Zenbakia
SINADURA

ARGIA astekaria
Ramonenea etxea, behea.
Virgen del Carmen, z/g

Donostia (12)
T. 28 33 99

MARTITZ-EKO KANALEAK

Orain dela ez hainbeste urte, teleskopioaren bidez Martitz planetan ikusten omen ziren kanaleak, zibilizazio adimentsu batek eraikitakoak zirelako eritzia zabaldu zen. Gai horretaz sortu zen eztabaida ere batean edo bestean egundaino heldu da. ¿Nola jaio zen Martitz-eko kanaleen historia bitxi hori?

Duela zazpi urte (1976) bi espazialuntzi Martitz planetaren azalean pausatu ziren. Hauek bidalitako informazioa aztertuz gero, zertan gelditu da kanale martitzarren eztabaida? Zer esan daiteke Martitzen gerta litekeen bizitza adimentsuaz?

Gizadiak betidanik Lurretik kanpoko bizi bila ibili denean, Martitz planeta tokirik egokienetzat aukeratu du. Eta planeta honekiko sortu diren kondairak eta pasadizoak, ugariak bezain interesgarriak izan dira; hone-lako batetaz arduratuko gara hain zuzen: Martitzeko kanaleen historia.

XIX. mendeko lehenengo urteetan, Martitzen planua marrazteko saio ugariak eginak zeuden, baina saio horien emaitzak nahiko eskasak gertatu ere; oso zaila bait da Martitz ikustea bi atmosferatan zehar (Lurra-rena eta Martitzena). Gainera gogora

dezagun, bi planeten artean dagoen distantzia chunka miloi kilometrotakoa dela, eta hori da beste oztopo garantzitsua Martitz Lurretik garbi ez ikusteko.

Baina eragozpen guzti horietaz gain, astronomoak gauza batetaz ados zeuden: Martitz planetan zonalde batzuk ilun eta beste batzuk argitsu ikusten ziren. Berehalaxe, zonalde argitsuak lurralde eta ilunak itsasalde zireneko eritzia zabaldu zen.

1877. urtean Martitz egoki behatzeko aukerarik hoberena aurkeztu zen, zeren eta urte horretan Martitz eta Lurraren orbitak punturik hurbilenean aurkituko bait ziren.

Aukera hau Schiaparelli astronomo italiarrak aprobetxatzen du. Bere garaiko teleskopio hoberenetako bat zeukala, beraren bidez Martitzen behaketa-sail batzuk egiten ditu. Eta haietan oinarrituta mapa zehatz bat marrazten du.

Mapa horretan mantxa zirkular ilunak agertzen dira, elkarren artean lerro mehe zuzenen bidez lotuak, sarea osatuko bait luten. Baina, zer dira Martitz-i armiarmasare itxura ematen dioten lerro ugari horiek?

KANALE MARTIZTARRAK

Garai honetarako Fisikak eta Kimikak egindako aurrerapenen bidez, zientziaren munduak garbi zuen Martitzen ura eskas zegoela.

Baina urgabezia eduki arren, Mar-

titzek bi izotz-tapaki zituen, eta horrek zingirak eta marismak existituko zirela esan nahi zuen; baina ez itsasoak ezta ozeanoak ere seguraski.

Giro zientifikoetan bada, Martitz buruz gailentzen zen eritzi nagusia, ondoko hau zen: Ura bai, baina eskas.

Textuinguru honetan interesgarria da ikustea nola, Martitzen hemisferio batean udaroa zenean, izotz-tapakia laburtzen zela. Urtzen ari seguraski. Eta orduan, ilun agertutako zonaldeak zabaltzen ziren, urtutako izotzak lurra ureztatuko balu bezala, zonalde hauetako landaretza ugalduz.

Xehetasun guzti horiengatik, jende asko hasi zen pentsatzen, Martitzen bizitza existitzen zela.

Giroa honela zela eta, Schiaparelli mapa azaltzen da non mantxa ilun borobilak lotzen dituzten lerro meheak «canali» izenaren bidez adieraziak agertzen bait dira.

Martitzen inguruan sortutako giro bereziagatik nonbait, Schiaparelli mapan agertzen ziren «canali» hitzak, zuzen-zuzen «kanale» hitzaren bidez itzuliak izan ziren.

Gogora dezagun, garai haietan Lurrean, gizakiak berehalaxe eraikiko zituen Suez eta Panama kanaleak projektatzen ari zirela.

Behar bada giro honek eraginda edo, inongo frogarik gabe, «canali» martiztarrak, kanale lurtarrak bihur-

tu zituzten, hots, izaki adimentsuek eraikitako kanale artifizialak.

Gizakiaren gogo erromantikoa kosmosari projektatuz, Martitz, Lurra baino zaharragoa zen planeta bat bezala ikusten zen. Bere eremu grabitatorio txikiagatik ura galtzen ari zen eta Martiztar adimentsuek, oso historia luzea eta oso teknologia aurreratu zutelarik, ur faltagatik heriotzari begiratzen zioten. Heriotz horri muxin egiteko eta beren planeta bizi zedin, izugarrizko kanaleak eraikitzen ari ziren ez zeukaten ura izotz-tapaketatik erakartzeko, era horretan landu behar zituzten lurra ureztatuz.

Martitz planetarekiko honelako irudiak jende asko liluratu zuen, zenbait astronomo tartean zirela.

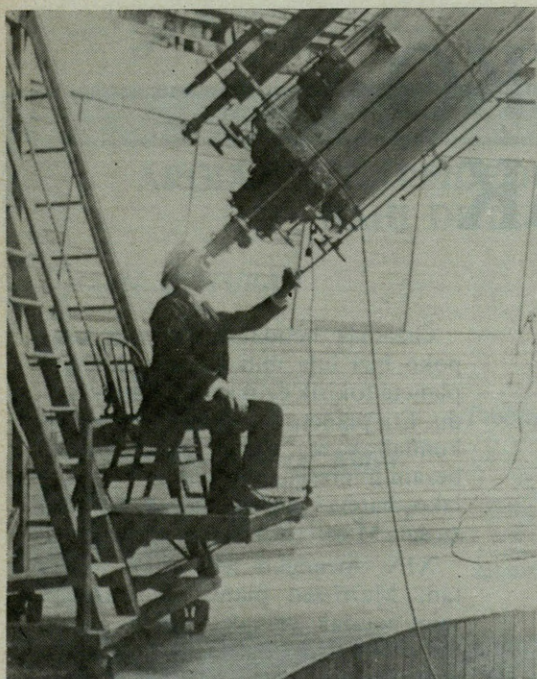
Martitzeko kanaleen historia hasia zen.

PERCIVAL LOWELL

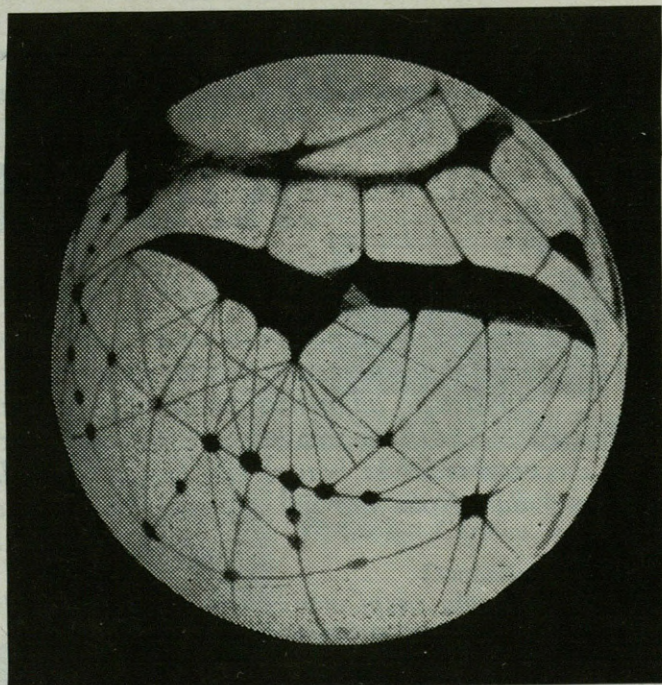
Historia horren bultzatzaile ospetsuenetarikoa bat Percival Lowell astronomoa izan zen.

Lowell, gizon aberatsa, Martitzekin obsesionatua zegoen. Planeta hobeto ikusteko asmoz eta Arizona basamortuan ikusketarako egoera oso egokia zela kontutan hartuz, han bertan behatoki astronomikoa eraikitze-ko agindua eman zuen.

1894rako behatokia bukatua zegoen eta berehalaxe Lowellek hasi zuen Martitzen behakuntza.

Lowell bere behatoki astronomikoan, Martitz aztertzen.

Kanaleak, Lowell-en behaketen arabera.

Hamabost urtetan barrena Lowell-ek grinaz Martitz azertu zuen, argazkiak milaka bildu zituela.

Lowell-ek, Schiaparelli-k baino askoz kanale gehiago ikustea lortu zuen. Eta marraztutako mapetan 500 kanale baino gehiago agertzen ziren.

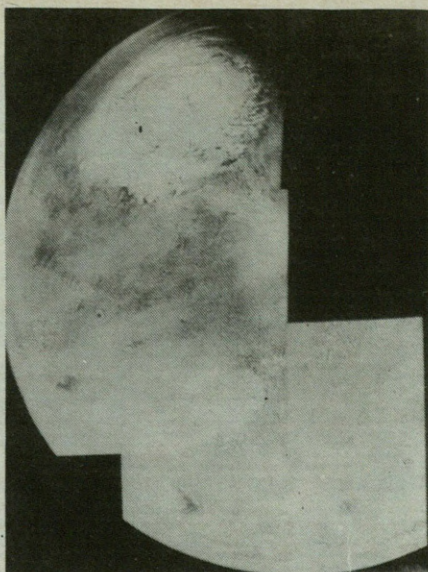
Horietaz gain, kanaleak gurutzatzen ziren tokietan «oasis» deritzonak markatu zituen. Urtaroaren arabera argi eta itzal aldaketak ere azertu zituen, aldaketa horiek nekazaritzaren gorabeherak markatzen zituztela konbentzitu eta egonik. Lowell-ek, Martitzen zibilizazio aurreratu bat bizi zela, benetan sinesten zuen.

1894ean «Mars» (Martitz) bere lehenengo liburua argitaratu zuen. Liburu honetan, hiltzear zegoen Martitz zahar bat adierazten du. Heriotz horretatik ihes egiteko oso aurreratu-tako ingeniari-enda batek, izugarriko ureztapen plangintza antolatua zuen, horretarako kanale ikaragarri handiak eraikiak zituela. Kanale horiek urez beteak zeuden eta beren alboetan uraren eraginez landaretza ugaria sortzen zen. Landaretzaren urtaroaren arauetako fluktuazioa zen hain zuzen, Lurretik ikusten ziren mantxa aldakorak.

Irakurlegoak sutsuki hartu zuen ikuskera hori eta Lowell-en eritziak, era batean edo bestean egundaino luzatu du bere eragina.

PLANETARTEKO ESPAZIALUNTZIAK

Publikoaren artean entzulego urria eduki arren, astronomo batzuek ikusten ez zituzteen kanaleei ezetza ema-

«Mariner 9»-ak

Martitzez egindako kartografiaren zati bat, Ipar poloarena hain zuzen.

ten jarraitu zuten. Astronomo hauek, Lowell-ek behatzen zituen kanaleak ilusio optikoak baino ez zirela esaten zuten; ikusmenaren mugetan lan egiten denean maiz sortzen direnetarikoak hain zuzen.

Urte luzeetan zehar eztabaida hau kolokan gelditu zen, nahiz eta gero eta teleskopio berriagoekin egiten ziren behaketak, azkeneko astronomo hauen alde agertuz.

1971. urtean erabateko frogak lortu zen. Urte horretako Maitzean, «Mariner 9» izeneko espazialuntzia Martitz-erantz bidaltzen da.

Lehenengo aldiz gizadiaren historian, Martitz hurbildik behatzeko au-

ragarritzko hauts-ekaitzpean aurkitzen da, eta ez dago ezer ikusterik.

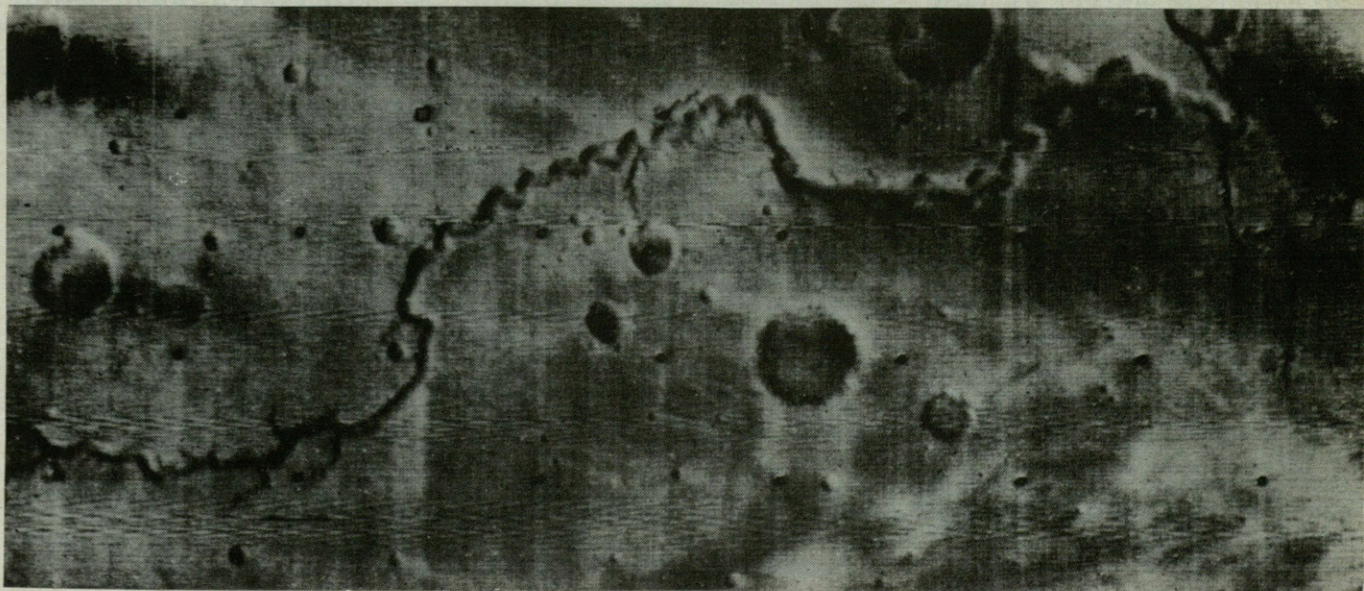
Baina, «Mariner 9»-ak itxaroten du.

Zenbait aste pasaz gero, ekaitza hasten da baretzen eta hautsa pausatzen. Momentua aprobetxatuz Mariner, etengabeki, argazkiak egiten hasten da, Martitz osoa kartografiatuz.

Lurrean jasotzen diren argazkiek ez dute zalantza izpirik uzten: Lowell-ek eta Schiaparelli-k ikusitakoak ilusio optikoak baino ez ziren.

Martitz basamortua da, bere polotan izotz-tapakiak dituela, generikien bezala. Bestalde, urtaro desberdinetan Lowell-ek behatu zituen kolore aldaketak, bai egiazkoak dira, baina ez Lowell-ek interpretatzen zituen moduan. Urtaroaren arabera kolore aldaketa horiek dira, aro desberdinetan haize korronte desberdinentatik gertatzen dira. Haize korronte horiek hauts partikula desberdinak metatzen edo sakabantzen dituzte eta hauek dira hain zuzen Lurretik ikusita efektu optikoak sorarazten dituztenak.

Gainera Martitzen iparraldeko hemisferioan ilargiak dituen antzeko kratereak agertzen dira, baina hego hemisferioan ez, alde honetan, sumendi zahar itzaliak ikusten dira eta harrigarriena dena: Lurrean urak moldatzen dituen bezalako ibilgu-neak.

Duela miloi bat urte baino lehen, Martitzen azalean urak moldatutako ibarra.

MARTITZ ETA BIZIA

Datu guzti hauek eta «Mariner 9»-ak emandako beste asko gehiago kontutan hartuz, Martitzen historian zehar klima-ziklo desberdinak eman direla asma daiteke. Oraingoa, ziklo hotz bat izango litzateke, Martitzek duen ia ur guztia poloetako izotz-tapakietan jelatuta dagoela.

Beharbada, etorriko diren ziklo epeletan (edo jadanik iraganak direnetan) poloetako izotza urtuko da ura eta karbono dioxidoa askatuko. Orduan, atmosfera trinkoago bihurtuko da eta hibaiak hasiko dira isurtzen eta zabaltzen.

Kasu horretan, nahiz eta egun Martitzen bizitzarik ez agertu, iraganaldian izan zitekeen eta geroan sor liteke. Gauzak horrela gertatzen ba-

dira, gaur egun iragandako bizitzaren arrastorik aurki genezake?

Helburu horrekin 1976 urtean bi espazialuntzi (Viking I eta Viking II) Martitzen azalean pausatu ziren.

Untzi espazial hauek, bizitza eta aktibitate organikoa detektatzeko lanabesik sofistikatuenekin ekipatuak izan ziren. Eta Martitz ukitu bezain laster hasi ziren lanean.

Egindako experimentuek ez zuten berri handirik eman: Bizitza ez zen inondik detektatzen.

Martitzen iragandako bizitzaren aztarnarik gelditzen bada, egokiagoak diren ekologi-txokotan bilatu beharko da. Poloetako inguruetan beharbada.

LIZARDUI

HIZTEGIA

ADIMENTSU= Inteligente
 BEHAKETA= Observación
 IZOTZ-TAPAKI= Casquete de hielo
 EREMU= Campo
 BEHATOKI= Observatorio
 URTARO= Estación del año
 ENDA= Casta, raza
 ESPAZIALUNTZI= Nave espacial
 SUMENDI= Volcán
 IBILGU= Cauce, lecho
 LANABESA= Instrumento
 EKOLOGI-TXOKO= Nicho ecológico

VIKING espazialuntziak ikusi zuen gaurko Martitz.

«EUSKARAREN ERABILPENA ARAUZKA- TZEKO OINARRIZKO LEGEA»

eta Galiziako

«TEXTO DA PROPOSICION DE LEI DE NORMALIZAZION LINGUISTICA»

Joan den azaroaren 24-ean, «euskararen erabilpena arauzkatzeko legea» onartu zen Euskal Herrian. Oraingoan, Galizian, gailegoa normalizatzeko legea onartu berria dute, edo izango dute aurki. Bidali digute legearen proiektua, eta eskuratu bezain laister, hemengoarekin alderatzeko aukera izan dugu. Egia esan, Galiziako egoera ez dugu ondo ezagutzen, baina estatu berberaren barruan gaudenez gero biak, ez dugu uste, hangoak jasoko duen tratua oso desberdina izango denik, eta ikuspegi horretatik begira gainbegirakada bat emango diogu.

HAIEK DERRIGORREZKOA JAKITEA, GUK ESKUBIDE SOILA

Ezer esan baino lehenago, eta ikusiko duzuen bezala, idazkera aldetik, askoz ere gogorragoa da gailegoa euskaldunak baino.

Hasiera berbera dute bi legeek, «O GALEGO E LINGUA PROPIA DE GALICIA», baina berehala hasten dira desberdintasunak, aurreko honen ondoan zera bait dio lege honek: «TODOLOS GALEGOS TEÑEN O DEBER DE COÑOCELO E O DEREITO DE USALO». Honen ordez zera dio euskaldunak: «Euskal Herriko hiritar guztiek dute hizkuntza ofizialak hitzez nahiz idatziz ezagutzeko eta erabiltzeko ESKUBIDEA». Gurean eskubidea aipatzen da, eta beraiean beharra. Guk erdara derri gorrez jakin behar dugu Konstituzioak horrela dioelako, baina euskara, nahi badugu bakarrik. Beraiek

berriz, erdara eta gailegoa derri gorrez jakin behar dute. Bestaldetik guk, seguritate gabe, baina ustez dugun eskubide bat, beraiek legean dute: OS CIDADANS PODERAN DIRIXIRSE OS XUICES E TRIBUNAIS PARA OBTEN-ER LA PROTECCION XUDICIAL DO DEREITO A EMPREGA-LA SUA LINGUA». Beraz eskubide hau herriaren eritzian utzi beharrean, legean bertan aipatzen da.

Bi proiektu hauek oso antzekoak dira, eta puntu asko eta asko berdinak dira, eta guk desberdintasunak bakarrik aipatuko ditugu, edo zehaztasunak beste batzutan.

HERRIEN IZENAK, GAILEGO HUTSEZ

Justiziako administrazioari buruz ba dago aipamen berezi bat: «A XUNTA DE GALICIA PROMO-

VERA, DE ACORDO COS ORGANOS CORRESPONDENTES A PROGRESIVA NORMALIZACION DO USO DO GALEGO NA ADMINISTRACION DE XUSTICIA».

Aurrerago euskararen legea inpugnatu zuten artikulo baten legearen zati bat aipatzen da, baino hemen gogorrago hitzegiten da, eta garbiago; toponimikoiei dagokiena hain zuzen: «OS TOPONIMOS DE GALICIA TERAN COMO UNICA FORMA OFICIAL A GALEGA». Artikulo berberean, baina aurrerago, zera dio: «ESTAS DENOMINACIONES SON AS LEGAIS A TODOLOS EFECTOS E A ROTULACION TERA QUE CONCORDAR CON ELAS». Euskararen legeak berriz zera dio: «toponimikoak, Jaur-laritzak, Foru erakundeak edo udal-txeak erabakiko dituzte (...), kalebidetango seinale eta iragarpenak bi hizkuntzetan egongo dira (...)». Guk gureak bi hizkuntzetan jartzen ditugu, baina beraiek galegoz bakarrik....

ADMINISTRAZIO-LANGILEEK, DERRIGORREZ GAILEGOA JAKIN BEHAR

Aurrera joanaz beste kapitulu batetan sartzen da, administrazio langilean hain zuzen, eta zera dio: «NAS PROBAS SELECTIVAS QUE SE REALICEN PARA O ACCESO AS PRAZAS DA ADMINISTRACION AUTONOMA E LO-

CAL CONSIDERARSE ENTRE OTROS MERITOS, O GRADO DE CONECIMENTO DAS LINGUAS OFICIAIS, QUE SE PONDERARA PARA CADA NIVEL PROFESIONAL». Gauza berbera «... A EMPRESAS DE CARACTER PUBLICO EN GALICIA». Euskararenean, administrazio publikoarena aipatzen da, enpresa publikoena ez. Gailegoek aurrerago doaz oraindik, zera baitdiote: «NA RESOLUCION DOS CONCURSOS E OPOSICIONS PARA PROVE-LOS POSTOS DE MAXISTRADOS, XUICES, SECRETARIOS XUDICAIS, FISCAIS E TODOLOS FUNCIONARIOS O SERVICIO DA ADMINISTRACION DE XUSTICIA, ASI COMO NOTARIOS, REXISTRADORES DA PROPIEDAD E MERCANTIS, SERA MERITO PREFERENTE O CONOCEMENTEO DO IDIOMA GA-

LEGO». Azken administrazio langile hauetako buruz euskararenak ere ez dio ezer.

UNIBERTSITATEA ETA KOMUNIKABIDEAK, AREAGO ORAINDIK

Irakaskuntzari dagokionez, nahiz eta puntu askotan euskararena bezalakoa izan, badu ere desberdintasun bat, irakasle eskolei dagokiena hain zuzen. Gailegoarenak zera dio: «NAS ESCOLAS UNIVERSITARIAS E DEMAIS CENTROS DE FORMACION DO PROFESORADO SERA OBRIGATORIO O ESTUDIO DA LINGUA GALEGA».

Euskararenak berriz zera dio: «Irakasleen gaikuntzarako unibertsitate eskolek irakasleak bere berarizkotatzen eskatzen duenaren arauera euskaraz eta gazteleraz erabat gai izan daitezela lortzeko egokituko dituzte bere ikasketa egiturak.»

Komunikabideei buruz zera dio: «O GALEGO SERA A LINGUA HABITUAL NAS EMISORAS DE RADIO E TELEVISION E NOS DEMAIS MEDIOS DE COMUNICACION SOCIAL SOMETIDOS A XESTION OU COMPETENCIA DA XUNTA DE GALICIA». «O GOBERNO GALEGO SUBVENCIONARA OS MEDIOS DE COMUNICACION NON SOMETIDOS A SUA XESTION OU COMPETENCIA QUE EMPREGEN O GALEGO DUN XEITO HABITUAL E PROGRESIVO». Euskal Herrian zerbait egin bada ere, maila hau betetzeko nahiko txapel gertatuko gara.

GAINERAKOETAN ERAGINEZ

Azkenik, eta aipamenak bukatzeko, beste puntu bat interesatea iruditutako zaigu: «O GOBERNO GALEGO E AS CORPORACIONES LOCAIS DENTRO DO SEU AMBITO FOMENTARAN A NORMALIZACION DO USO DO GALEGO NAS ACTIVIDADES MERCANTIS, PUBLICITARIAS, CULTURAIS, ASOCIATIVAS, DEPROTIVAS, E OUTRAS. CON ESTA FINALIDADE E POR ACTOS SINGULARES, PODERANSE OUTORGAR REDUCCIONS OU EXENCIONS DAS OBRIGAS FISCAIS». Euskal Herrian horrelakorik egin izan da udaletxe batzuetan, baina euskararen legean ez dugu horrelakorik ikusten.

Esan beharra dago Boletín Oficialen, galegoz idatzirik dagoena, ezkerrean dagoela, (eta beraz lehentasuna ematen diotela), eta euskararenean berriz, erdara dago ezkerrean.

Erresumen gisara, lege honek, puntu batzuetan behintzat, euskararena baino sakonagoa da, forma aldetik ere gogorragoa da, hala ere ez du normalizazio arazoa sakonki azaltzen, ez bait dio gailegoari eskubide territorialik ematen; aipatzen ez badu ere, lege honen helburu altuena, elebitasuna da, eta beti esan dugun bezala, gure hizkuntzak dauden bezala egonik, estatu mailan nork agintzen duen ikusiaz, eta Galiziako egoera ezagutzen ez bada ere, nahiko susmagarria dela pentsatuz, ez dugu uste horrelako legeekin gauza haundirik egin daitekeenik. Halaz ere zerbait egiteko aukera ematen du, eta espero dezagun zuei ez zaizuela guri, gure sasi-lege horri gertatu zaion gauza berbera gertatuko.

JO.

SAN JUAN GAUEKO MITO ETA SINISMENAK EUSKAL HERRIAN: SUA, URA ETA BELARRA

«Badakit, Goizuetako Apaiz batek, gau batean, zelai baten erditik, larru-gorrian zihoan gizon bat aurkitu zuela. Hau ikusirik beregana urbildu, eta zera esan zion gizonak: «nere patata guztiak, plaga batek ondatzen ari dizkit. Hau horrela izanik, zelaia-
ren erditik larru-gorrian pasatzea erabaki dut, insektoen atentzioaz jabetzeko, eta hauek segi nazaten. Orduan zera egingo dut, bertan dagoen erreka igaro neure jarraitzale guztiak bertan ito ditezten».

Horrelako eta beste era askotako mito eta sinismenak ematen dira San Juan gauean Euskal Herrian. Hauei buruz informazio txiki bat ematen saiatuko gara, gero eta galduagoak dauden ohitura hauek gogorazteko.

Gaur arte, edo orain dela gutxi arte behintzat, gure herrian San Juan gauan egiten ziren, bainu medizinalak, eta ematen zitzaizkion birtute

magikoak galtzen ari dira. Orain dela gutxi arte, maitasuna adierazten zuten, garo edo urki adarrak gero eta gutziago ikusten dira. Garai hartan maitearen espaloia eta atea landare hauez ornitzen bait ziren.

Une hauetan, gure herriak inoiz jasanezko aldakuntzarik gogorrenetako bat ezagutzen ari gara, eta honen ondorioz, gure identitatea osatzen

duten ezaugarri asko galduko ditugu. Mitoa ez da kasualitatearen produktua bat, edo kapritxoaren ondorio bat. Ezagutzaren beste forma bat da, eta haren bitartez, gizonak eduki duen munduaren, eta naturaren indarren kontzeptzioa uler dezakegu. Herri zaharren jokaerak, sozial aldetik, etika eta moral aldetik zer ikusi haundia dute arazo guzti hauekin, eta horre-

gatik hauen azterketa benetan garantzitsua da.

San Juan eguna, udako solstizio dela denak dakigu. Zer ikusi zuzena du beraz, eguzkiaren jainkotzearekin. Vienako historia eta kultura etnologikoaren eskolak dionez, eguzkiaren eta ilargiaren jainkotze hauek, lehenziklo kulturalen garaiekoak dira, lehenengoa «totem, patriarkado, eta ehiztari» garaiekoa, eta bigarrena «nekazari eta matriarkado» garaiekoa.

Eguzkia eta ilargian sinistea, eta hauei otoitzak eskeintzea, hauek ateratu eta sartu egiten direnean, Europa guztiko herrietan ematen den fenomenoetako bat da. Euskal Herriari dagokionez, eta adibide bat ematearren, horra hemen Elosuan, eta Sorluzen, eguzkia sartzen denean egiten edo esaten diren bertsoak San Juanetan:

«Euzki amandria
juan da bere amagana
biar etorriko da
denbora ona ba da».

Festa honen sinboloa gaur egun suak izaten jarraitzen du, halaz ere esan beharra dago, sua ez dela solstizioaren errito bakarra, Grezian Bakoren oroimenez, mahatsa jasotzen zenean suzko festa haundi bat egiten baitzen, edo Erroman, Palas edo Sergio Tulioren oroimenez hiru aldiz saltatzen bait zen su gainetik.

Europa osoan kristautasunaren ikonografia sartzen eta zabaltzen doan neurrian, Jesusen jaiotza, gabonak, eta beste gauzen artean, San Juanen sortzea ospatzen hasten denean, udako solstizioaren jaiak gainditu egiten dira. Aintzinako ohitura batzu galdu egin dira, beste batzu kristautu, eta azkenik beste batzu bazterturik geratzen dira. Honen bidez gure arbasoen munduaren ikusmena galtzen dugu.

San Juan Bedeinkatzailea benetan inportantea izan da kirstautasunean, eta, gure herri gehienetan San Juan eskeinitako ermitak ditugu. Era berean esan beharra dago oso zabaldu-

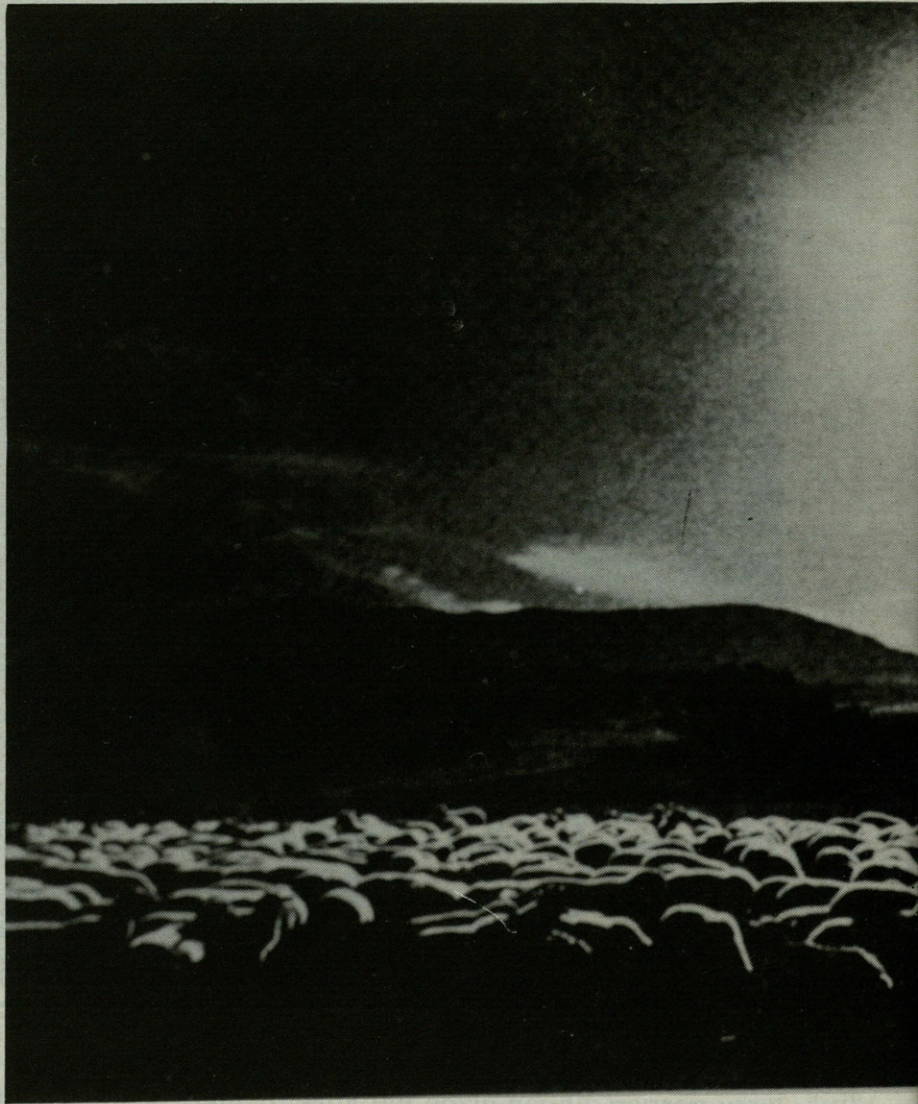
rik zeudela San Juan egunari buruzko sinismenak gure herrian, eta batzutan bi motibapen hauek batu egiten direla, eta Igantzin gertatzen den bezala, peregrinazio leku bat bihurtu da, San Juan Xar leiza zuloa.

Egin daiteken lehenengo konstatazioetako bat, izen trukea da: alde batetik zera esaten da eguzkia sartzen denean, «Adio Joanes! Haugi bihar muga onez», edo Valcarlos-en Sakramento Saindua gordetzekoari «Iruzki Saindua» deitzen diote. Badaude beste batzu hain argi ez daudenak, baina zer ikusirik badutenak, batzu, eguz-

kia ateratzen zenean lana uzten baitzuten Aita Gure eta Agur Maria bat errezatzeko.

Urbasako artzaiak beste esperientzia baten berri ematen digute. Hauek, Ixipuntan biltzen omen ziren San Juan egunean eguzkiaren irteera begiratzeko, San Juan goizean eguzkia saltoka irtetzen bait zen. Sinismen honen arrastoak ere aurki ditzazkegu kosta aldean, eta adibide gisa, Lekeitio San Juan egunean haurrak goiz esna zitezen, egun hortan eguzkia saltoka irtetzen zela esaten zitzaien.

San Juan goizean eguzkiaren irtee-

ra delata eman diren sinismenez aparte, badaude beste batzu, batez ere naturaren berritzeari, sorginkeriei, gaisotasunen sendatzeei dagozkienak, bakoitzak bere errito berezia duenak.

Hauei buruz hitzegiteko, egun honetako, festa honetako partaide garrantzitsuenen inguruan ematen diren sinismenei buruz arituko gara: ura, belarrak eta sua.

URA

Ura, gizonaren bizitzarako derri gorrezkoa da, bai fisiologikoki eta baita bere eguneroko bizitza arrunta-

ren aktibitateetan. Era berean paper garrantzitsu bat du, munduaren hasierari buruzko mitologia guztian, eta San Juan gauean ere azaltzen da. Valcarlosen diotenez, harriak ogi eta ura ardo bihurtzen den, une bat badago gauean zehar, eta une hori arrapatzekotan, betirako poza lortzen da, baina badu bere arriskua, bilatzen egonez gero, eta arrapatzea lortzen ez bada, gizotsua (otso-gizona) bihurtu daiteke bila dabilena.

Sunbillan antzeko sinismen bat iraundu du orain dela gutxi arte. Zera zioten, San Juan gaueko hamabiak direnean, eta kanpaiak jotzen ari di-

ren bitartean jasotzen den ura, ardo bihurtzen dela. Edo Rochapeakoak diotena, kanpaiak jotzen ari diren bitartean, botila bat ur aza baten azpian jartzean, hurrengo goizean anisa bihurtzen dela.

Nafarroa osoan oso zabaldurik dago, San Juanetan gaueko hamabietan ibaietan, edo erreketan bainatzeko ohitura. Desojoko neska eta mutilak, herriatik kilometro pare batera dagoan erreka batera bainatzera joaten ziren, eta bueltarako txokolatea prestatzen zitzairen. Esaten dutenez inoiz inor ez zen hoztu gau haietan, nahiz eta ura otza egon. Baina honen eginkizunak ez dira ezagutzen.

Uraren botere miresgarriak izugarriak izan dira, era askotakoak daude, eta denak ezin ditugu aipatu eta arrigarrienak aukeratu ditugu.

Lesakan adibidez, herriko autoritateak «korporatiboki», Zarandia kaletan dagoen Koxkilla izena duen iturrira joaten ziren. Txistulariek Tanti-ru-mairo jotzen zuten bitartean, bai korporazioak, eta bai herrikoak bertatik ura eraten zuten. Ondoren baitaioaren konotazio asko dituen ekin-tza bat egiten zuten. Onin ibaian presatxo bat egiten zuten gero ur gehiago eduki zezan. Presa zabaldu eta errekarik kubotan jasotzen zuten ura elkarri botatzen zioten «San Juan Putzu» esanez.

Ziordian erreuma zaintzeko San Juan gauean bainatzea edo bustitzea derrigorrezkotzat jotzen dute. Igantzin San Juan Xar iturrira joaten dira karattxak kantzeko. Mayan burusoilen arazoa konpontzeko, eta bertso hauek kantatzen dituzte: «La mañana de San Juan, / madrugar todos los calvos, / a tomar la sanjuanada / a la regata de Obanos./». Baina sinismen guztiak ez dute larruarekin, edo larruko arazoekin bakarrik lotura. Araozen, San Eliasen, Sandali leiza zuloan, jaio berrien arropa ikus zitekeen, bertan dagoen iturrian San Juanetan bainatu ondoren, esterilak ziren emakumeak haurra izateko gaitasuna lortu baitzuten.

Goizeko ihintzariri ere gaitasun haundiak ematen zaizkio. Valcarlosen adibidez orain dela urte gutxi arte, zelaietan larru-gorrian etzateko

ohitura zegoen eguzkia irten baino lehenago, batez ere osasun aldetik oso ongarria zelakoan. Oskozen adibidez, katarrorik urte guztian ez arrapatzeko, garo tartean etzaten zen.

Horrelako beste mila ohitura aipa genitzake Euskal Herriko geografian zehar dauden herri guztiak kontutan edukiko bagenu. Orain belarrei buruz arituko gara.

BELARRAK

San Juan gauean belarrekin egiren diren ekintzetan, bi oinarri ikusten ditugu, bata errituala, eta bestea medizinala. Batzutan ezin dira bi funtzio hauek berezi, eta beste batzuetan lehenengoa galdu dute. Artzai batek zera zion: «San Juan gauen belar guztiak hil egiten dira, eta berriak landatu gabe espontaneoki jaiotzen dira». Halaz ere aldaketa hau ez da berdinean ematen landare guztiei dagokienez, zer ikusi haundia du, landatutako,

ereindako landareak diren, edo berez naturalki sortuak diren. Tradizioak dionez naturalak sendotzen dituen bitartean, artifizialki lortutagoak, ahultzen ditu. Urdiainen emakume taldeak gari sorotara joaten ziren gauerdian, eta lehenengo San Juaneko kanta kantatzen zuten:

Egu bai egun honek
San Juan dirudi
ez da San Juan baina
hala alunbra bedi.

Hau kantatu ondoren, esaldi hau esaten zuten belarra gari bihurtu zedin: «Orain artien belar, hemendik aurrera gar!!». Olazagutiako emakumeek ere antzeko zerbaitek egiten zuten.

San Juanetan ere zuhaitzak paper inportante bat du. Urtean zehar inguruetako mendietan aukeratzen da pagoa. San Juan gauean udalak mozte-

ko baimena ematen du. Herriko mutilak orduan gauean zuhaitza moztu eta herriko plazara ekartzen dute. Toki batzutan pago honi makalaren mutur bat gehitzen zitzaion.

Artexabaletan, gaur egun oraindik, soldaduzkara joan behar dutenak, kintakoak, egiten dute lan hau, lehenengo herriko plazan biltzen da herri osoa, eta sua piztu eta San Juan kanta abesten da eta su inguruan dantza eta salto egiten da. Ondoren kintoak, jadanik aukeratutako zuhaitz bat ebaki eta bizkarrean ekartzen dute herriko plazara. Bertan zuritu egiten dute, eta eskuz ere zutik jarri, askotan lan hau luzatzen da, nahiz eta «teknikoz» inguratutik egon ez baita erreza jartzea. Handik egun batzuetara kentzen da zuhaitza. Normalean lehen behintzat, herri bakoitzak bere zuhaitza kentzeko egun berezia zuen. Toki batzuetan, enborra saldu egiten zen, eta bertatik ateratzen zen dirua, gazte hauen artean banatzen zen.

San Juan gauean ere, berez lanadare medizinalak direnak inoiz baino indar haundiagorekin daudela sinisten da, eta asko dira goiz esnatzen direnak eguzkia atera baino lehenago landare hauek jasotzeko. Intxusearen lanadarea adibidez, errezatzeko orduan jasotzen bada eta ibaian sartzen bada, gero urte guztian etxea gordezten da, batez ere aginetako mina kentzeko. Ura irakiten jartzen da, gero loreak bota eta sortzen den lurrina arnasatuaz joaten da aginetako mina.

Ekintzarik harrigarrienetako bat ernia duten haurrak zaintzeko erabiltzen dena da. Bidasoa aldean Igantziko San Juanen ermitara joaten da San Juan bezperan. Zuhaitz gazte baten enborra bi zatitan jartzen dute bainan luzeran moztuta, ez zabaleran. Ebaki ondoren, haurra ebakidura horien gainetik pasatzen dute. Ondoren zuhaitzaren enborraren bi zatia hartu eta berriz elkar lotzen dituzte, eta zuhaitza legortzen ez bada haurra zainduta dagoela esan nahi du.

Lesakan antzeko gauza bat egiten da, baina errito hau egiten duten hiru pertsonak Juan izena eduki behar dute, eta haurra igurtzen doazen bitartean zera esaten dute: «To Juan, ekarrak Juan, hartzak Juan».

San Juan belarrak ere, etxeko abereen gaixotasunen kontra erabiltzen

dira. San Juan belarren infusioen lur-
rina, behien ubel gaisotuak zaintze-
ko erabiltzen da. Urbasako artzaiak,
eguzkia atera baino lehenago, bere
artaldeak, alkakarats adar baten az-
pitik pasa arazten zituzten. Urdiain
aldean elorriaren azpitik hiru aldiz
artaldeak pasa arazten zuten artzaia
aurrean zeramalarik, eta beraien hi-
tzez, «airiendako izaten da, reumarik
ez izateko». Azkenik eta bukatzeko
landaretaz ere baliatzen dira sorgin-
keriaren aurka burrukatzeko, Burun-
dan kurutze-belarren bidez adibidez.
Gaur egun Valcarlosen, oraindik ere
hilei kutxan jartzen zaien almoada,
San Juan belar bedeinkatuaz egiten
da eta «belarronak» deitzen dira.

SUA

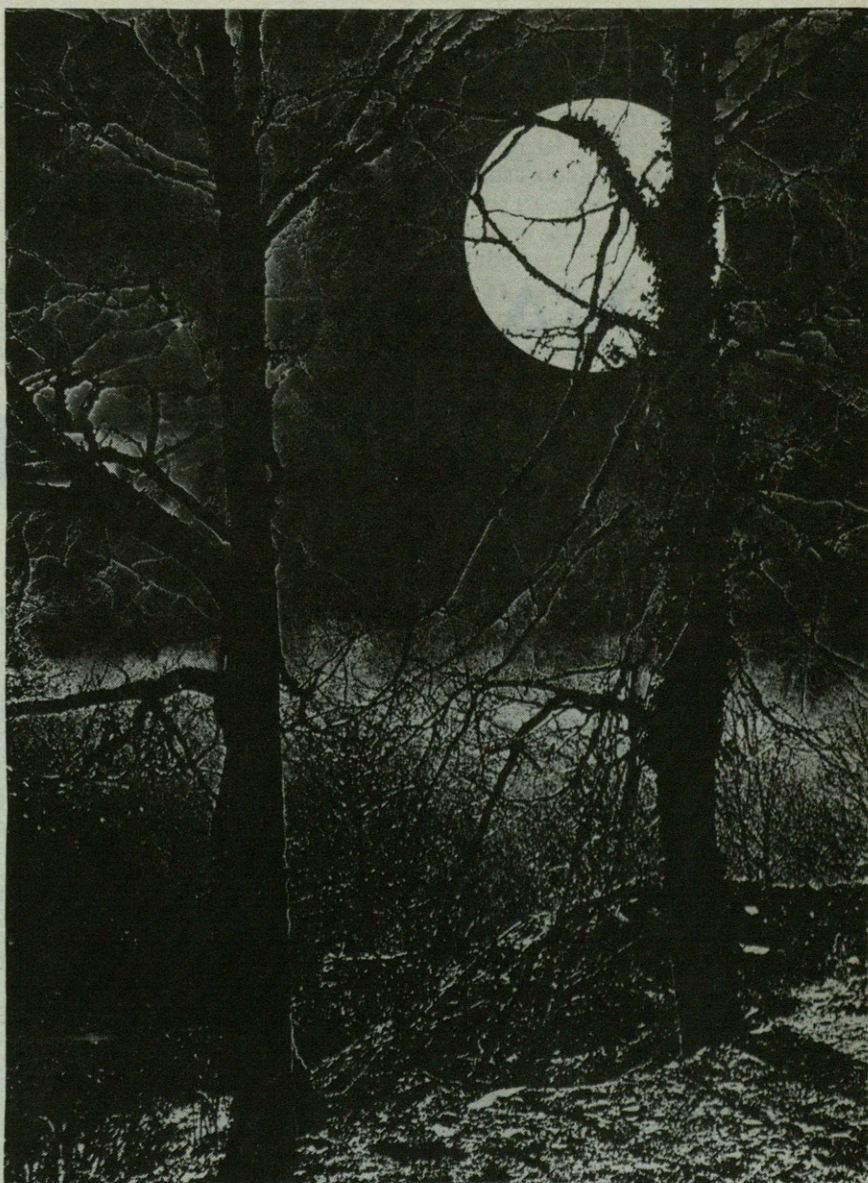
Sua da, San Juan gaueko ezaugarri
nagusiena eta zabalduena dagoena
inongo zalantzarik gabe. Suari dago-
kionez, egun hauetan egiten diren
ekintzak bi helburu dituzte, alde ba-
tetik sakratu aldetik immunizatzailea,
garbitzaile, eta medizinala, eta beste
aldetik gizonak ematen dizkion do-
hain bereziak.

Arrigarria da zein indarra eduki
duen San Juanetako sua, iaia derrigo-
rrezkoa bihurtu zen, eta Burundako
zaharrak horrela zioten, «prezisua
zen gauza zarrak erretzia». Lekeition
breazko kupelak erretzen ziren.

Olo bailaran, aurreko urtean jaso-
tako San Juan belarrak zartain zahar
batean jartzen dira, eta sua ematen
zaie, eta hauen kea etxeko gela guz-
tietara zabaltzen da, bertan gaisota-
sunik sor ez dadin. Bermeon gauza
berbera egiten dute arrantzaleak on-
tzitan, eta gero hautsak uretara bota-
tzen dituzte, baina «ababor-alde-
tik», alde hortatik arrantz egiten baita.

San Juangaueko suak helburu ber-
bera du, eta Etxanen adibidez, gaz-
teak etxeko sarrera guztietan su txiki
bat egiten dute, eta talde guztiak par-
te hartzen zuen, hurrunena zegoene-
tik hasten ziren. Ondoren gari txor-
ten luzeak hartu, galtzua, eta su ingu-
ruan bueltakoa zera abesten zuten:

San Juan, San Juan,
Arrautza bi kolkuen,
beste bi altzuen!
sorgiñek eta lapurrek erre, erre,
artuek eta gariak gorde, gorde.
Gora San Juan!
Bier da San Juen!

Suari ematen zaizkion gaitasunak
mugagabeak dira eta era guztietar-
koak, eta horren bidez herri tradizio-
naren nahiak, eta helburuak ager-
tzen zaizkigu. Denetatik eskatzen da,
sarna kentzea, garia eta artoa edo
ugia eta ardoa, zorriak... Beste estilo
batean aldamenekoaren ruina eska-
tzen zaio suari. Mezkititzen protesta
soziala bihurtu zen urte batean, su in-
guruan zera esaten baitzen, «Sarna
fuera, alkatea kanpora!».

Sorginak, noski, Euskal Herriko
gizon tradizionalen influentzia latza
eduki dute, eta solstizioaren bidez
arazoa konpontzen saiatzen zen gizo-
na. Mundaka aldean San Juan gauen
sorgina erretzeko ohitura dago. Bur-
dinezko armazoi baten gainean pres-
tatzen dute, eta emakume zaharrez
jartzen dute sorgina. Eskoba baten
gainean jarrita doa, eta makilaren au-

rreko aldean katu bat darama. Gil-
tzurdinen gainean ontza bat jartzen
diote. Udaletxetik ateratzen dute, eta
herrian zehar paseatzen dute, txistua
joaz eta gazteak inguruan saltoka di-
tuelarik. Sua aurrez gazteak presta-
tzen dute, herrikoak laguntza ematen
diotelarik. Erretzea San Juan gauean
urtero egiten da. Sorgiña eskobatik
erortzean eta askatzen denean, jen-
deak «penez jositako» parodia bat
egiten du.

Horrelako beste mila adibide jarri
daitezke. Zoritxarrez ohitura hauek
piskanaka-piskanaka galtzen ari dira,
eta hemen aipatzen diren gehienak
azken urte hauetan galdu dira. Ahal
den tokitan berriz berpiztu beharko
lirateke, eta zerbait geratzen den to-
kitan galtzen ez utzi.

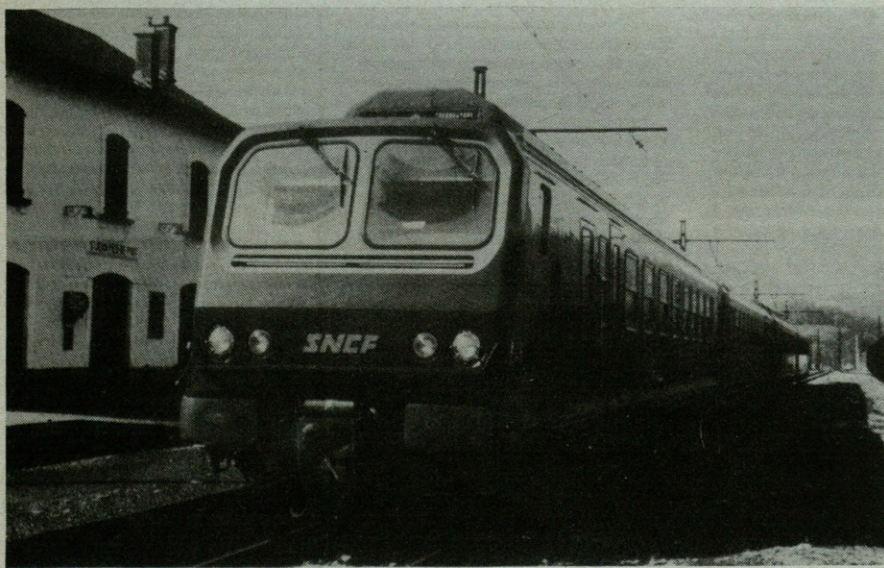
ARLANTZ

Ezagutu beharko genuke

BAIONA-BAIGORRI: TREN XARMANT HORI

ARTASO

Joan den urtean Pello Esarte elizondarra mintzatu zitzaigun ARGIA n Iruña eta Baiona elkartuko lituzkeen tren posible batez. «Espainia» aldekoa asmo hutsa baino ez bada ere, «Frantzikaldekoa» martxan ari da, Baigorriraino. Eta makina berriz hornitu omen dute. Donostiatik Bilborako baskongado famatua sekula ere herritu gabe ikusteaz etsirik gaudenok, poz haundiz hartu dugu «Herriz-Herri» aldizkari adiskidearen berria.

Bere txistua urte askoan entzungo al dugu!

Bada mende bat lanean ari dela Baionatik Baigorriara eta buelta Ipar Euskal Herriko barnealdearen bihotz den tren hau. Langile goiztiarrak, igande arratsetako ikasleak eta udaran gure ibarretara inguratzen diren turisten garraio.

Mila gauza esan da tren honetaz, bere errentagarritasun ezagatik hestera zihoazela pentsatzetik Iruñara luzatu behar zela proposatzeraino. Lehenengoa ez da gertatu zorionez eta bigarrenak Pello Esarterena bezalako buruetan baizik ez da zehaztu, egu-

nen batean Urkiaga azpiko tunel irrikatua egingo denaren ametsetan.

Bitartean ordea, ekain honen 26an bi makina berriz hasiko da lanean tren poltit hau, Z-2400 moderno batzuekin.

EHUN URTEKO BIZI OPAROA

1879ko uztaileko plangintza batean, Freycinet-enean, sarturik agertu zen tren honen lehen projektua, eta 1881ean deklaratu zuten «d'utilité publique». Orduan hartu zuen Basses Pyrénéesko departamenduak (geroago, inor lotsa ez zedin Pyrénées Atlantiques izena emango zitzaion departamenduari) bere gain linea berri honen kostuaren erdia.

Eskulan ugaria eskatu zuen trenbide honen zabaltzeak, lurraldearen zailtasuna zela medio. Zortzi tunel zulatu eta egokitu behar izan ziren; orotara 1.700 metro baino gehiago osatzen dituzte, luzeena 311 metro dituen, Mendiakoa, delarik. Eta beste hainbeste murr, lur kentze...

1891erako, dena dela, Kanborainoko linea irekirik zegoen. Hortik Ortaizerainokoa hurrengo urtean jarri zuten martxan. Hortik aurrerako lineak berriz 1898an zabaldu ziren, bai Garazira doana eta bai Baigorri-rainokoa.

Elektrifikatzea berriz ez zen heldu 1930-31 arte, eta 1945ean linea trenbide hau nazionalizatu egin zuen Frantziako Estatuak, inguruko gehienak bezala.

EKAINAREN 26TIK IRAILAREN 4 ARTEKO ORDUTEGIA

Baionaruntz	J.S.					
Donibane Garazi	6,00	7,54	13,35	15,40	17,52	19,56
Ortzaize-Arrosa	6,15	8,09	13,50	15,55	18,07	20,12
Pont Noblia	6,25	8,19	14,00	16,06	18,17	20,22
Kanbo	6,50	8,42	14,23	16,31	18,41	20,47
Baiona	7,20	9,07	14,48	16,57	19,06	21,13
Donibane Garaziruntz	J.S.	J.S.	J.S.			
Baiona	6,20	9,16	9,27	12,10	16,02	18,13
Kanbo	6,49	9,42	9,53	12,36	16,29	18,40
Pont Noblia	7,10	10,04	10,15	12,58	16,51	19,01
Ortzaize-Arrosa	7,20	10,14	10,25	13,08	17,01	19,11
Donibane Garazi	7,35	10,29	10,40	13,23	17,16	19,26

J.S.= Jaiegunak salbu.

aitortu beharko luke honako honek. Bere ondotik igarotzean ezinegon eta angustia estu bat sentitu baditu ere: ez ote digute itxiko probatzera iritsi baino lehen. Hainbeste pertsona eta gauza doakigu azken denbora honetan (Nemesio, Bordari, Gaztelu...) ezagutzeko denborarik ere eman gabe!

Dena dela, Kanbotik Baigorriako eta Garaziako bidea egin duenak badu paraje horien edertasunaren berri. Zer esanik ez Itsasutik «Pas de Roland» (Alhaka Gaitza) delakora doan kaminotik, auto bat ere doi-doi sartzen den horretatik, ibili denak. Orain gainera makina berri eta guzti, egokiera ederra izango da edozein asatelehenek Baionan sartu eta Garaziko feria eta azoka ezagutzera pasio bat egiteko. Eta garaia pasa baino lehen

BERE AHULTASUNAZ GAIN, BEHARREZKO

Egia esan, «Herriz-Herri»k aurkeztu digun panorama irakurtzean (aldizkari horretatik hartuak bait dituzu hemengo xehetasunik gehientsuenak), Hegoaldean ere hiltzera utzi den hainbat trenbide etorri zaigu burura. Ia hilik balego bezala dabilen Bilbotik Donostiarako baskongadoa, bere adar guztiekin (zergatik itxi zuten Leintz bailarakoa?), Zairek ere mereziko ez lukeen egoera terzermundista batean eskutik lagata daukaten Urolako tren maitagarria... Horien arduradunek lotsarik balute!

Alde horretatik, ez da tren errentagarri-beti bete-geraezin horietakoa Baionatik Garazirakoa ere. Baina bere paper beharrezkoa betetzen du; haundiagoa noski Ipar Euskal Herriari, barnealdekoari batik bat, irtenbiderik emango balitzaio.

Pertsonen garraioari bagagozkio, ikasle eta langileak dira gehienbat egunero Garazialdetik Baiona aldera goizez jaisten direnak, ilunabarrean berriro ere etxeruntz jotzeko. Eta udaran, jakina, Ipar Euskal Herrian hain ugari agertzen diren turistak. Ez alferrik bait dauka halako bide polit eta ikusgarria. Darabilkien jende kopurua ugaritu egin dela dioskute «Herriz-Herri»n, nahiz eta oraindik ere tren honek orduko/55 kilometroko abiadura (elektifikatze unetik aldatu ez dena) besterik ez den. Egingo nieke lepoa Hegoaldeko industrializazioaren erditik lotsagarri dabilen baskongadoa media horretatik urrun dabilela!

Esterenzubitik barna, bada txoko ederrik.

Beste merkantzien garraioa berriz ez dabil behar bezain sendo. Astero hiru konboi baino ez omen da mugitzen. Barnealdeari, Iparralde osoari legez, inposatu zaion industria faltak eraginik noski. Zama astunak dira batez ere trenbidez mugitzen direnak: pentsu eta zituak, egurra, harrobiko produktuak...

Trenbide honen makaltasuna, egoera ekonomikoaren ispilu dena azken finean, «Alki» eta «Denek» kooperatiben gisako ugariak hedatzeak konponduko luke noski. Lehen dauden lantokien istea ez bait da gelditzen.

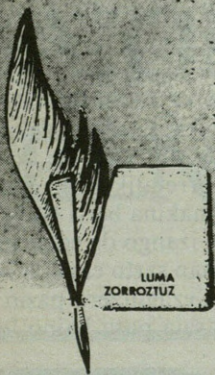
IBILALDI XORAGARRI BAT

Trenbide honek guruzatzen dituen edertasunak goraipatzen hasi aurretik, tren horretara sekula ez dela igo

mugituz gero, Itsasuko gerezi famatuekin ere tripakada bat egiteko une polita da.

Abiadurari dagokionez, sartzekoan diren makina berriak ez omen dira aurrekoak baino biziago mugituko, trenbidearen karakteristikak direla medio. Baina poz ematekoa da zera behintzat: epe laburrerako etekinari begira egon gabe, holako zerbitzu publiko bat mantendu eta indartzea erabaki dutela agintariek. Agian Donostia eta Bilboko ekologizaleek ere konturatu eta trena beren erreibindikapenetan sartzeari bururatuko zaie.

Hemen ondoan doakizue, norbaitek pasea aldi eder bat egin nahi balu, Baionatik Garazira (eta alderantziz, jakina) dabilen tren honen ordutegia. On egin dizuela! ■

BARRIONUEVO JAUNARI AHOLKUZKO GUTUNA

Jaun agurgarria

Zaldun politikari guztien izpilu eta etsenplu den ministroak nere ausardia barkatuko didalakoan idazten dizut. Ideiaz sozialista nauzu, zu bezala, baina, nere txarrerako, oso hilde desberdinen gaindi ibilia: abertzale eta terrorista anitz ezagutu dut, eta haien eragipen galgarriaren menpean geratu naiz ia egundaino. Zorionez, sozialisten garaipenak argitu dizkit bazterrak.

Garaipen ospagarri honen lehen berriak jakin nituenean, amets eroetan murgildu nintzen. Nere ganorabakerian, aintzinako liburu eta historien irakurketak lausoturik, sozialistek terroristen kontrako legea kenduko zutela eta torturazaleak epaituko zituztela pentsatzera heldu bait nintzen...! Bai ergelkeria nerea! Ez nuen oraindik deus ere konprenitu politikaz! Beharrik, zure hitz argiak behin eta berriz entzun ditut; emeki emeki, begietatik ezkatat erori zaizkit, eta iturkin bareak harri gogorrena zulatzen duen bezalaxe, orain zure alde nauzu. Ez, ez duzu delako legea kendu behar, ez eta soilki terrorista egiztatuei pairaerazi behar; hemendik bost urteren buruan bakea izan dezagun, terrorismoaren sustaiak zeharo erauzteko, sospetxosoen ezagutza eta kopurua zabaltzeko, informatika, salaketa, indar armatua eta gizarte kontrola erabiliz... Eta hau adituta, eskerronez aitortzen dizut, zerua ideki zitzaidan, eta oraindaino ilunpean ze-

goen anima nerea argi dirdirantez betetzen hasi zen. Hona beraz, nion nereko, demokraziaren giltzarria!: gure demokrazia nazional sozialista espainiaren etsaien aurka gogor jotzea, gupida gabe, zintzoen eskubideak benetan errespetatuak gerta daitezen!

Berehala, demokraziarekin kolaboratzeko erabakia hartu dut. Halere, ez dakit noraino zaidan zilegi zuri aholkurik ematea; orain dela gutti artino terroristak eta abertzaleak lagunak zituen gizon tronpatu eta damatuak bere frogak egin beharko ditu... Berain, berriz ere nere ausardia barkatzea eskatzen dizut, jaun ohoragarria: lehen gutun honek demokraziaren defentsari zerbait ekartzen badio, zeuk jakinaraziko didazu lan honetan jarrai dezadan. Mila esker.

Lehen gutuna: paldoaren suplizioaren alde

Terroristak behar den bezala zigortzeko eta herriari adibide esankorra gerta dakion zigor hori, paldoaren tormentoa gomendatzen dizut. Gure onerako, suplizio honek historia luzea du, eta Turko Inperioak non ikas utzi zigun.

Inperio honetan, munduko inperio guztietan bezala, turko izan nahi ez zutenak ugari ziren, nahiz Balkanetan, nahiz Kretan edo Grezian; haien artean, tradiziozkoa zen ordena publikoaren defendatzaileen aurka armak hartzea, eta Inperio honen erantzunak ikasgai gerta dakizkiguke. Baina, jaun miresgarria, triste eta goibel diotsut aski ez zela izan Balka-

Paldoarena egiteko, eta erraigabeko terrorista zitala ongi aukeratuz gero, suplizioaren eguna iragarri behar da, gazi-gatutako herri osoa pairalekuan bil dadin. Bi metro eta erdiko haga edo paldo eder bat apailatu behar da, harizkiz egina, sei zortzi zentimetro zabal eta oso ongi lehundua. Punta zorrotzuko zaio, baina ez sobera; burdinezko moko bat, zertxobait kamustua, ezar dakioke puntan. Haga osoa gurinaz nahiz olio urineztatuko da. Borreroak mailu zabal bat ere eraman behar du, hala nola ongi zorrotzutako ganibeta.

Pairalekuan, borreroaren languntzaileek, (nahiz ofiziozkoak nahiz militante sozialista boluntarioak), gaizkilearen eskuak bizkarran estekatuko dituzte lurraren kontra ahuspeztako duten eta soka bana txonkatiletin lotuko dizkio. Terrorista lurrean etzanik dagonean, izterrak zabalduko dizkio finki, soketatik bakoitzak bere aldera tinkatuz. Tenore hartan berean, bere trebezia erakutsiko du borreroak: kondenuatu doilorrari haiztoaz zabalduko dio uzki-zuloa, eta handik emango du paldoaren muturra; itzuli mitzulizko mogimendu zaluen bidez, hamar hamabost zentrimetro haga sartuko dio, eta gero, gibelatuz, mailu kolpez ekingo dio lanari.

Arreta handiaz, ukaldi neurtuen bidez aurreratuko du, bere laguntzaileek abertzale zitalaren gorputza gogor eusten duten bitartean. Interrogatuaren karraxiak ongi aztertuko ditu borreroak, ongi bait daki suplizioaren xedea ez dela berehala erailtzea, baizik eta sofrimendua luzatzea. Ukaldi batzukal, atxilotu endekatuari hurbilduko zaio, eta puntak ez diola bizirako ezinbestetako organorik ikutu egiztatuko du. Behar den bakoitzean, paldoaren norabidea aldatuko du.

Holan, emeki baina fermuki, paldoaren punta sorbelaraino eramango du. Bere lana ongi egitekotan, lepoaren esku-bialdean, klabikularen atzean, aragietan mokor bat ageriko da: orduan, beste ganibeta ukaldi zalu batez, irekiko dizkio larruak eta giharreak demokraziak hilarazi behar duen are-rio ustelari, burdina handik atera dakion.

Eta, holantxe, herri liluratu osoaren aintzinean, altxatuko duzue paldoa, ziri zabalez lurretan finkatzeko. Zuhaur eta zure segidako handiki guztiak handik joango zarete orduan. Borreroa han geldituko da oraindik, behar duen kobertura-ekin: terrorista biharamoneraino bizi bada, urte txanpon batzuz saritu beharko diozu, jauna, ongi egiteko lana.

* * * * *

Han, airean, bakarrik geldituko da abertzale zakilaren gorputza, jende zintzoaren kontsolamendurako, haren lagun izuikara eta oroentzat etsenplua.

Nere uste apalaz, jaun beneragarria, hemen duzu demokrazia defendatzeko terroristenkotrako legeak izan dezakeen hedapen hoherenatariko bat. Luzez eta jori iraun zuen hau praktikatzen zuen Turkoen Inperioak.

Are eta gehiago, politikari senadun horien artean harizki zen paldoetarako egun preziatuena: paldoak egiteko, Gernikako arbola bota dezakezue; holan, haritz honek emango dio demokraziari inongo espāñolek ahaztu edo gaizkituko ez duen emaitza.

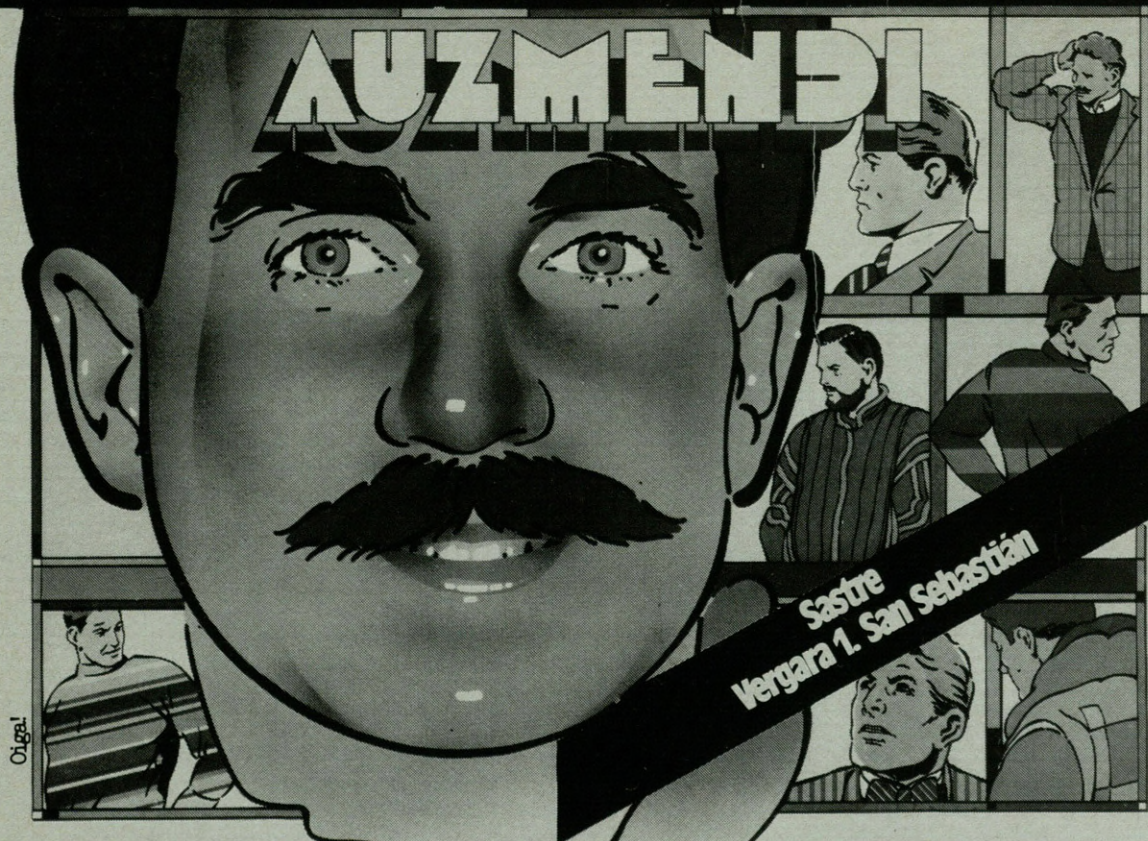
Begirunez heterik.

Beltza

(Azken oharra: artikulua hau idatzi dut Ekaineko egun goibel batetan; ZEN plana dela eta, lau lagun atxilotze eta torturatzearen berri irakurri dut «Egin»en. Bizi garen egoeraren laztura terribilea jakinarazteko ez dakit nola idazten ahal den. Guk badakigu; besteek ez dute jakin nahi. Komunikaziorik ezean, aldrebesten dira oihiak...)

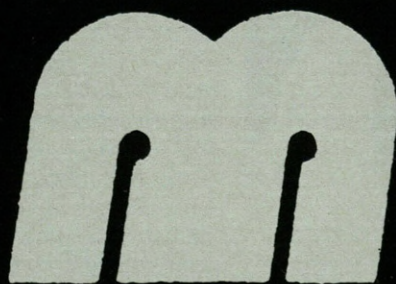
netan nahiz Grezian egindakoa, separatismoak azken finen, doilorki garaitu bait zuen. Alderantziz, Armenian egindakoa, adin guztietako sospetxosoak, haurrak edo emaztekiak, gizon sendoak nahiz elbarrituak, hitz batez, denak, hiltzea, oso mesedegarri gertatu zitzaion Inperiorari; agian, handik beharko zenituzke ikasbideak hartu. Halere, ikusiko dira ikustekoak, eta bitartean, genozidio baino lehenagoko garai hauetan, ikas dezagun turko zintzoek asmatutako gizarte kontrolerako biderik ezagunena.

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

271050 eta 270447

«Talde lanak agintzen du elhuyar-en»

Urteak pasa urteak etorri ez da gaur ia inor ere akordatuko duela urte batzuk slogan bilakaturako «Fisika ere euskaraz» hartaz. Ez eta ere orduko agintari batek zioenaz, ezen ezinezkoa zela euskaraz, hizkuntza hain primario batetan, horrelako gairik ikutu.

Denbora pasa, eta urrats batzu eman dira arazoaren konponbiderako. Baina kontuz, ez dakigun gerta kimikaz euskaraz egiterik izan eta etxean eta kalean euskara galdu.

Lau textuliburu berri argitaratu ditu EL-HUYAR taldeak. Hori dela eta horko partaide diren Iñaki Irazabalbeitia eta Santiago Goñirekin izan dugu ondorengo solasaldia.

«Kimika u.b.i.»: couko ikasleentzat

Liburu honekin, zientzia mailan, natur zientziak kenduta, B.B.B. eta U.B.I. bete egiten dira. Ziklo bat ixten da. Matematika, fisika eta kimika beteta daude jada BUP eta COU maila horretan.

A.- Matematika, fisika, kimika...

E.- Zientzia zehatzak esaten direnak.

A.- Hori da zuen eginkizuna, baina biologia eta?

E.- Guk hori ez dugu ikutzen...

A.- ...eta nork ikutzen du?

E.- Oraingoz inork ere ez. Zelaia libre dago nahi duena hor sartzeko.

Lanbide heziketarako: bi liburu kontabilitateaz.

E.- Liburu hauekin zeharo aldrebes. Horrekin zerbait ixten bada honekin zertxobaiti eman diogu irikiera. Kontabilitatearen maila apal apal batean zertxobait egiten hasten gara honekin.

A.- Oinarrizko kontabilitatea diozu...

E.- Bai, zera da, kontzeptu batzuk batez ere. Zer den kontu bat; zer balantze bat; zer egunkaria... Etxeko dendari batek nola eraman behar duen bere kontabilitatea, gutxigorabehera. Aktiboa, pasiboa. Hau hemen jarri, beste hau hemen...

A.- Hori kontabilitateari buruzko lehenbiziko liburu horretan. Eta bigarrenean zer?

E.- Bestearen luzamena, jarraipena edo kontinua zioa dugu, eta hemen kontatzen da, ba Espainian iharduten dira kontabilitatea eramaten plan kontable batekin, eta plan kontable horrek ditu gauza zehatz-mehatz batzuk mundu guztian era berdinean kontabilitatea eramateko, eta kontabilitate bat beste batekin konparatzea ahal izateko, eta guztiori lege baten bidez seinalatzen da Espainian. Frantziak ere badu bere legea, bakoitzak berea. Orduan, liburu honetan kontatzen da plan kontable horren edukina, zehatz-mehatz, kontu bakoitzak zer esan nahi duen...

A.- Bigarren liburu honen ondoren besteak etorriko dira, ezta?

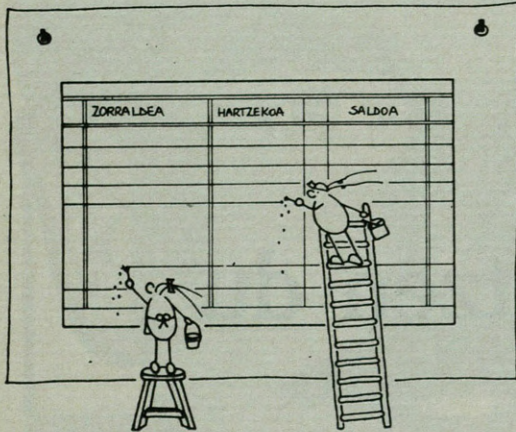
E.- Bai, bai. Hau hasiera besterik ez da. Plana bada go segitzeko, ze kontabilitatea berez da zientzia txiki bat, eta berehala ditu mail batzuk: oinarrizkoa, plan kontablea, gero dago elkarrekin kontabilitatea... kontabilidad presupuestaria eta... luzatzen da asko. Piskanaka piskanaka arituko gara bide horretatik. Bidea egina dago, zeren zientziak edozein herritan jada nahiko hedatuak baitaude.

Nola egin badakigu: ez dugu ezer asmatu behar, egina dago dena: euskaraz jartzea tokatzen zaigu guri.

Liburu hauek, bereziki, lanbide eskolak eskatzen duen plana segitzen dute, lanbide heziketaren programa jarraitzen dute. Lehen zikloko aurreengoa eta bigarrenkoa dira. Unibertsitatean ere erabilgarriak izango dira, ene ustez, ikasturte oso bat betetzeko lain ezbadira ere, sei ilabeteko batean ondo konpontzeko modukoak izan daitezke. Hortik aurrera zer eman? Lana bada go jarraitzeko.

OINARRIZKO KONTABILITATEA

LANBIDE HEZIKETA 1-1

E. ARRIZABALAGA, K. BUSTURIA,
S. GOÑI, I. HIGOS, S. ZABALA

Unibertsitariarentzat «termodinamika klasi- koaren oinarriak»

Termodinamikazko hone-
kin ere ziklo bat hasten da.
Ziklo honen helburua da
unibertsitate mailan kimika
karrerako ikasketa guz-
tiak, epe luze batera, euskal
testuaz ornitzea.

Hau da lehenengoa piskat
espezializatua. Orain arte
zegoena kimika orokorreko
liburua zen, eta hau berdina
da biologia, fisika eta kimi-
kazko ikasleentzat. Hau ja
kimikazko ikasleentzat ego-
kitua dagoen liburua dugu.
Lehenengoa. Beste bat ere
prestatzen ari dira, dauden
ikasle eta irakasleek aitza-
kirik ukan ez dezaten gai
hauek euskaraz ikasteko.

A.- Leioakoe eta izango
dute beraz non ikasia...

E.- Donostiakoak ere
bai, eh! Ze hau ez du inork
esaten baina gu izan ginen
lehenengoak gai hauek eus-
karaz ematen. Orain dela
zortzi urte hasi ginen Luis
Bandresekin mekanikazko
mintegiak euskaraz egiten.
Hurrengo kurtsoan elektriz-
itate sartu genuen. Bada-
go tradizioa fakultatean
gaiak euskaraz egiteko, tes-
turik gabeko tradizioa iza-

tea! Baina irakaslearen
apunteak eta euskaratuz
moldatu izan gara... Orain
berri badute lan bat egina.

A.- Terminologia aldetik
eta, ze eragozpen eduki ditu-
zue?

E.- Ez dugu eragozpenik
izan zenbait kasutan ezik,
ze hemen erabiltzen den
terminologia kimika hizte-
gian agertzen da gutxi-
gora-behera. Agertzen da
edota geronek landu dugu
urte hauetan nahiz eta ki-
mika hiztegia agertu ez.
Horretan ez dugu lan han-
dirik izan.

Lana egon da moldaketa
aldetik: ia 600 dira, talde
lana... bi urtetako lana izan
da beste hizkuntzetan da-
goena gurera moldatzen eta
bigarren kurtsoko progra-
mari egokitzen.

«Oraingo ikasleek ez dute presiorik egiten»

A.- Liburu hauek argita-
ratzeak erantzuten al dio
alor honetan dagoen plan-
gintzaren bati? Euskal Go-
bernua ba al du programa-
ketarik eta zerikusirik
hauen argitaratzean?

E.- Nik uste gobernua
plangintza ba duela, edota
prioritate batzuk ikusten

dituela. Gertatzen da guk
geure moduz egiten dugula,
daukagun jendearen arau-
ra, eta har dezakegun jen-
dearen arauera. Aurten esa-
tebatera gobernuaren as-
moa da Lanbide Heziketa
bultzatzea, batez ere adar
berezi batzutan: kontabili-
tatean adibidez. Eta guri
esan ziguten ea egin duguna
baino gehiago egingo ge-
nuen. Eta ezetz esan ge-
nion. Ez genuela jenderik
hori egiteko. Horregatik
subentzio aldetik laguntza
handiagoa eskaini digute
kontabilitatezko liburu-
entzat kimikazkoentzat bai-
no.

A.- Zientzia karreretara-
ko ikusi dugu badagoela
zenbait liburu (eta beste zen-
bait prestakuntza bidean).
Zergatik ez da gauza bera
gertatzen Letras izeneko ka-
rreteratan?

E.- Filosofia problema
izaten da. Zientzia karrera
bat egin dugunok askoz ere
pragmatikoak izaten gara,
eta nonbaiten zulo bat ikus-
ten badugu, nahiz eta mo-
duan oso ados ez egon, es-

horiek, punto minimotan
ados jartzeko eta lan egite-
ko.

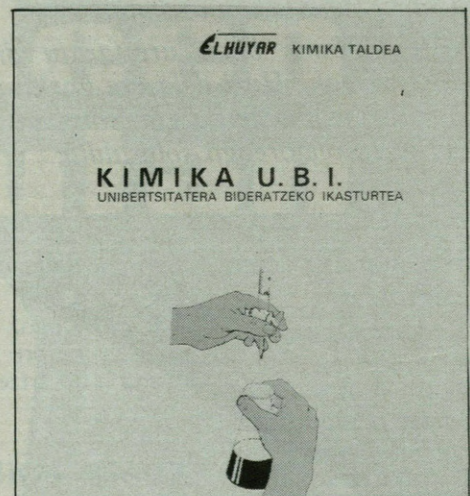
Liburu hauek gainera ez
dira sorkuntzazkoak. Tek-
nikoak dira. Ez dira ideolo-
gia arazoak sartzen. Erra-
zago da beraz talde lana.

A.- Ez da hori bakarrik
izango... zientzian ere ez
dago liburu gehiegirik, egia
esan.

E.- Azkenean, horrelako
liburuak aurrera ateratzeko
behar da ikasleak zirika-
tzea, ikasleek eskatzea,
«aizu eigu zu hau», «ekarri
zure apunteak itzuliko ditu-
gu eta!»...

A.- Ba al dago ordea horre-
lakorik

E.- Ez dago orain bost urte
zegoena. Egongo da jende
euskalduna, badago euska-
raz ikasteko gai dena... bai-
na presio egiteko momen-
tuan... badirudi ez daudela;
ez dute indarririk egiten. Ez
dute eskatzen! Ematen ba-
diezu ondo, baina bestela
ere berdin berdin.

tali giten da zuloa, eta kit-
to. Letraseko jendea gertatzen
zaio zuloa ikusten
duela, betetzeko beharra
ikusten duela, baina es da
sekulan ere ausartzen hori
betetzen. Bakoitzak bere
teoria dauka, bere modua;
bakoitzak bere erara egin
nahi du eta, ez dira gai re-
bajatzeko norberaren muga

A.- Karrera egin nahi
dute beraz, bost axola eus-
karaz izatea...

E.- Eta euskara dakite-
nentzat jakina lana bada-
goela. Lizentziatu diren ki-
miko euskaldun guztiak
kolokatu dira. Eta badakite
hori.

T. MANTEROLA

Lau liburu

hauen aurkezpena

«Termodinamika Klasi-koaren oinarriak»

Donostiako Kimika-Fakultateko bigarren ikasturteko «Termodinamika Kimikoa» delako programari lotzen zaio zurrunki. Bi ondorio inportante ateratzen ditut nik hemendik: batetik badoala, nahi bezain laster ez bada ere, euskara aurreraka unibertsitate-munduan, eta bestea, liburu hau Udako Euskal Unibertsitateko bilduman argitaratu denez, UEU unibertsitate paralelo bat ez baina euskarazko unibertsitateari azpiegitura ematen ari zaion erakunde bat dugula argi eta garbi. Hori bagenekien aspalditik, baina badira oraindik ere ikusi nahi ez dutenak eta ez dago gaizki badaezpada ere esatea.

Egileek talde-lana egin dute eta hau ere azpimarragarria da. Liburu hau gai horretan dihardutenek eta erabiliko dutenek egin dute, elkarrekin hainbat gauzatan eta beste batzuren artean hizkuntz moldean ados jarrita. Egileok Donostiako Kimika-Fakultateko Luis M. Bandres, Ma-

riaje Barandiaran, Jose M. Elortza, Iñaki Irazabalbeitia eta Juan J. Peña eta Errenteriako Lanbide-Eskolako Jesus M. Iturrioz ditugu. Hizkuntz arduraduna Tere Barrenetxea kimikaria izan da, maketa eta mekanofrafia M. Karmen Urdangarinek egin du eta marrazkiak Migel Anjel Irazabalbeitiarenak dira. Bost zati bereiz daitezke liburuan: lehengoa gasen propietateak eta teoriak, bigarrena, Termodinamikaren funtsezko hiru printzipioak eta hauekin erlazionatutako aldagai termodinamikoak, laugarrena disoluzioak eta boskarrena gainazal-fenomenoak dira. Guztira 17 kapitulu 559 orrialdetan banatuta. Liburu mardul hau unibertsitateko beste zientzi fakultate eta eskola teknikoetan ere oso erabilgarria izango dela uste dut.

«Oinarrizko Kontabilitatea. Lanbide-Heziketa 1-1»

Liburu hau egiteko programa ofizialak Lanbide-Heziketako lehen mailaren

lehen ikasturterako eskatzen duena landu dute egileek. Hauek K. Busturia, E. Arrizabalaga, Santi Goñi, Iñaki Higos eta Sabin Zabala izan dira; ekonomilariak, abokatuak eta Lanbide-Heziketako eskoletan Administrazio-arloko irakasleak, beraz. Hiru sail nagusi ditu liburuak: kontabilitatea, non ondareari eta inbentarioari ematen bait zaio garrantzi handiena, metodologia kontablea, hots, kontuak, balantzeak, erregulazioa e.a. eta azkenik legalizaio kontablea edo, bestela, esateko, kontabilitatean erabiltzen diren liburu ofizialen agerpena.

Maila horretako liburu bati dagokion bezala, Ester Arrietak egin dituen irudiak liburua alaiago egiten saiatzen dira eta gainera irakasten den gaiari berari lotuak ere badira.

«Oinarrizko Kontabilitatea. Kontabilitate-plana. LH 1-2»

Honen aurretik aurkeztu dudan liburuaren hurrengo ikasturterako segida da hau nolarebait. Egileak ia ber-

berak dira. Oraingoan Sabin Zabala falta da baina A. Larrea, Jose M. Lasa eta A. Lizarraldekin handitu dute taldea eta irudiak B. Alvarez-enak dira.

Lanbide-Heziketako lehen mailatan bigarren ikasturterako programa ofiziala zehatz-mehatz jarraitzen da eta liburuaren azken partean ariketa-multzo bat dago.

«Kimika U.B.I.»

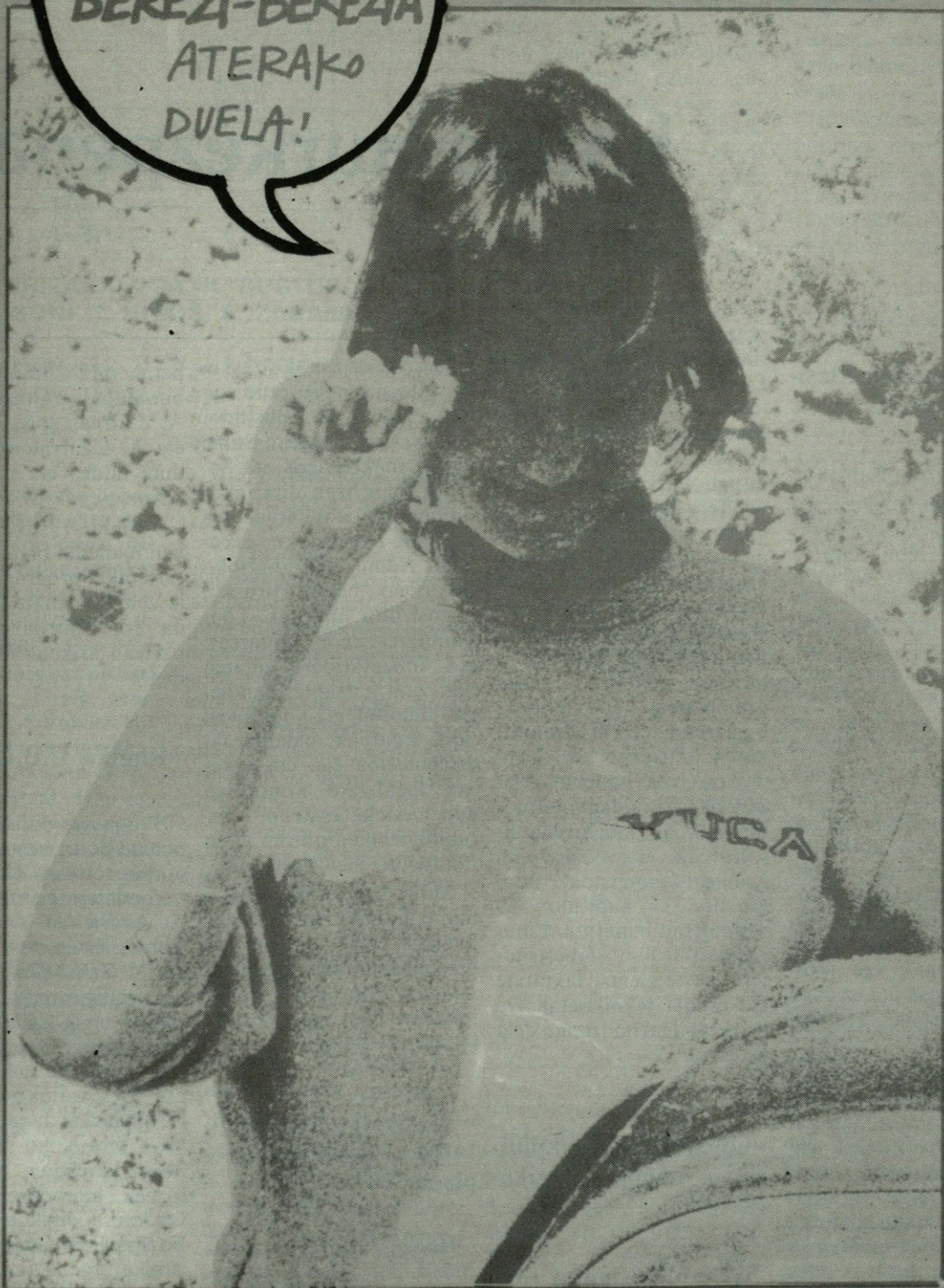
Programa ofizialen errespertuari buruz beste liburuen aurkezpenean esandakoa berbera hemen ere. Egileak K. Aramendi, M.J. Barandiaran, R. Garcia, J. Orueta eta M. Zabaljauregi kimikaren irakaskuntzaz ardurtzen direnak institutu ofizialtan azken hirurak, Sto. Tomas Lizeoan lehenengoa eta Donostiako Kimika-Fakultatekoa bigarrena. DIN-4 formatoko 360 orrialdetan kimikaren oinarrizko legeak, atomoaren egitura eta lotura kimikoak, erreazio kimikoen azterketa eta kimika organikoa.

Andoni SAGARNA

BADAKIZUE
AZKEN TXISMEA?

AIZU!-K
UDAKO ALE
BEREZI-BEREZIA
ATERAKO
DUELA!

*uztailan, hainbat eta hain-
bat gai interesgarriez beteriko
ale berezia izango duzue
zuen eskuetan. EZ AHAZTU
UDA HONETAN ALE DOBLE DUEN
AIZU! EROSTEA!!!*

Komikietako gidoiak egitera dedikatzen da

Javier Mina, komikia eta bizitzaren arteko muga

Duela bizpahiru aste berriki argitaratu diote herak eta Pedro Osés-ek burututako komiki luze bat. «Invasión aplazada» izeneko albumak berrogei orrialde luze ditu, eta dextente kostata, bazter askotako hideak ibiliz, lortu egin dute azkenik heren kumeak argia ikus dezan. Komikiaren mundua zertan den (edo Javierrek nola ikusten duen, hobe esanda), apur bat jakiteko zita azkar bat hitzardu dugu, eta gure aurrean daukagu edo-zertara erantzuteko prest. Ea bada.

ARGIA.- Irakurri dudana oker ez badago, atera berria duzuen komiki albumak bost urte pasa ditu argitara ezinean. Nola liteke hori?

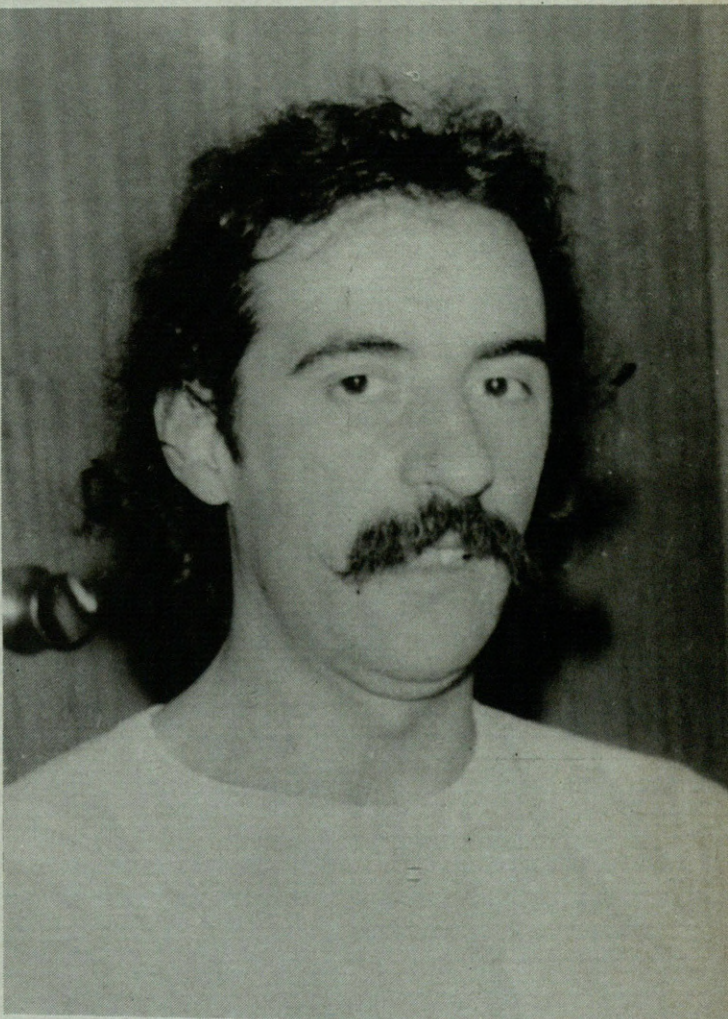
JAVIER MINA.- Nahiko historia beltza da. Hasi batetan euskaraz atera behar zuten Donostian, itzulpena eginga zegoen eta azken pausua besterik ez zen falta. Halere, azkeneko momentuan atzera jo eta pikutara joan zen proiektu hura. Gero, Gasteizen egon zen, album batzu atera behar zituztela eta, baina aurrekoan bezala azken momentuan atzera jo zuten. Eta modu horretan, gaur arte, azken honetan argitaratu diguten arte.

A.- Nola lortu duzue azkenean argitaratzea?

J.M.- Ustegabeen eta kasualitatez atera zitzaigun aukera hau, Bartzelonan atera dugu. Gallardo eta Mediavilla-ri («Makoki» egiten dutenak) gustatu zitzaizen behin batetan Pedro marrazkilariaren etxera joan zirenean, eta agian atera zitekeela esan ziguten.

A.- Badirudi zain egon zaretela editoreak etorri arte...

J.M.- Ez, ez, inola ere ez. Lehen momentuko euforiarekin, hortik zehar abiatu ginen komikia besapean eta Europako komiki argitaletxe pilo bat bisita-

tuz ea nonbait edo ateratzetik bazegoen. Alde batetik, aldizkari batetan ateratzeko luzeegia zen haien ustez, eta album bat egitea nahiko utopikoa zen bestalde.

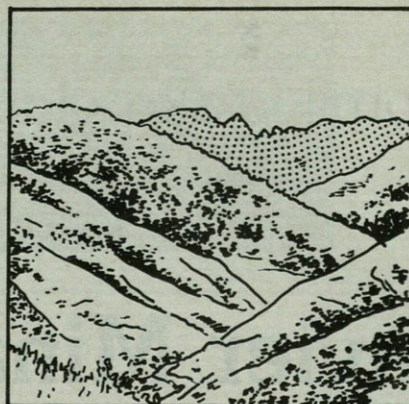
A.- Zailtasuna, beraz, luzea izatetik al dator? Argitaratzeko zailtasunaz ari naiz, bistan da...

J.M.- Begira, asuntok klub antzeko batzuen bidez funtzionatzen du. Editorial bakoitzak bere ekipoa dauka, bere figurak, eta horietaz besterik baliatu gabe ateratzen ditu bere aldizkariak. Izan ere, normalean editorial bakoitzak ere bere aldizkari propioa dauka eta horrela bideratzen ditu lan

guztiak. Horrek ez du esan nahi inola ere lan konkreturen bat sartu ezingo zenukeenik. Auskalo zer nolako arrazoinak direla medio... izan daiteke kontakto batzu lagun dituzulako edota pertsona zehatz batzuren bitartez.

A.- Eta ospatzen diren «Salón del comic» eta antzekoak?

J.M.- Horrelakoetan materiala kolokatu edo —besterik ez bada— erakutsi nahi izatea alperrikakoa da, inork ez dizu kasurik egingo eta lan guztiak debaldekoak izango dira. Esate batera, duela gutxi Bartzelonan ospatu den Saló horretan, editorialen ar-

teko barne kontaktuetarako besterik ez zuten interesik agertu, inondik ez orijinalak ikusteko edo.

A.- Esan al daiteke nola-baiteko mafia kulturala dagoela horretan?

J.M.- Hainbeste ez, oso hitz gogorra da hori. Gainera, nik konprenitzen dut. Pertsona batek edo kolektibo batek lortzen badu tribuna bat, normala da beste inori lekurik ez ematea. Horrek horrela funtzionatzen du. Kontutan euki ar-

gitaratzen diren aldizkari-kin hilean —esan dezagun— 300 en bat orrialde daudela, eta lehen filako komiki egileak 100en bat. Hortik kontuak atera nolako borroka dagoen zer edo zer publikatzeko. Mafia hitz horrekin, beraz, ez nago konforme joera indibidualak direlako, eta bata bestearekin lotzen dituen asmo komunik ez dagoelako, baina egia da ere oso roilo txarra dagoela, jendea oso gaizki enroilatzeko dela. Esate batera, inork ez dio lekurik uzten

hasten ari den jendeari.

A.- Izan ere, hainbat eta hainbat marrazkilari egonda, zailagoa... esan al daiteke zenbat diren lan horretan ibiltzen direnak?

J.M.- Mordo bat. Ez nuke asmatuko zenbat izango diren konkretatzen, baina ideia bat egiteko 1960 urtean fijo samar ibiltzen zirenak 60 omen ziren. Orduz gero, kontutan hartu sortu diren komiki aldizkari guztiak, boom handi de-

lako hori... bai, asko eta asko dira bide honetatik abiatu direnak.

A.- Oraintxe aipatu duzu komiki aldizkarien boom hori edo... nola explika daiteke duela bost urtetatik hona hainbeste aldizkari sortzea eta, gainera, ia guztiek iraun ahal izatea?

J.M.- Ebidentea zen. Beharra bistan zegoen, asetu gabeko egarri izugarri bat. Gainera, begira... lehenengo esperientzia ongi irten zen eta ondoren bata bes-

tearen atzetik jendea apuntatuz joan zen. Dena dela, editoreek ez dute esaten hainbesteko txoiloa denik. Esaten dizute ilusio hutsa dela, zeren orain saltzen den bezala hemendik urte pare batetara pasa daitekeela eta dena pikutara joan. Negar jario etengabe aritzen dira beti editoreak, baina aitortu behar da negozioa primeran doakela.

A.- Negar jarioa aipatu duzu, baina orain arte Estatu mailan aritu gara batik bat. Euskadin negarrak handiagoak al dira?

J.M.- Bai, bistan da. Bi editorial daude hemen, eta bi horiek nola dabilzan ikusteak apur bat erakusten digu hemengo egoeraren nondik norakoa. Egia esan, dauden bakarrak kritikatzeari ez da oso egokia, egon behintzat hortxe baitaude, baina beno, kritika ere egin beharko da. Bat Gasteizen kokatua dago, «Ikusager», eta ez du xentimo-

rik arriskatzen ezertan. Fama handiko marrazkilari bat hartu du, Hernández Palacios, eta harena besterik ez du kaleratzen. Ez dago dudan jartzerik egiten duena kalitatez ona ez denik, ezpairik gabe oso ona bait da (beste gauza bat da niri ez gustatzea), baina jendeak egin dezakeena ez zaio batere inportik.

Dagoen bigarren argitaletxea «Erein» da eta haurrentzat dedikatua dago. Nire ustez nahiko gusto txarrez, «Pulgarcito»aren nolabaiteko rebisio bat izan nahi du baina marrazki okerragoez. Dexente kas-
karra, beraz.

A.- Eta «Habeko mik»?

J.M.- «Habeko mik» euskararen zerbitzuan dagoen aldizkaria da eta horrek asko primatzen du, nahi eta nahi ez. Eta planteamendu hori ongi dago, gainera ongi ordaintzen dute, eta alde horretatik tira, baina nire ustez marrazkiaren kalitatea ez da

Komiki kontutan, negarrerako arrazoi gehiago omen dago Euskadin Espainian baino. «Invasión aplazada»; Javier Mina-ren gidoiaz eta Pedro Osés-en marrazkiez kale-ratu berri den komiki albuma.

behar den mailara iristen. Medioak egon badaude, baina nik ez dakit zergatik ez den kalitate hobeagoa biltzen.

A.- Duela denbora gutxi Iruñean «Hamelin» izeneko komik aldizkaria kaleratzen hasi zen. Zuk dexente gertutik jarraitu duzu esperientzia hori. Kontatuko dizkiguzu piska bat horren gora-beherak?

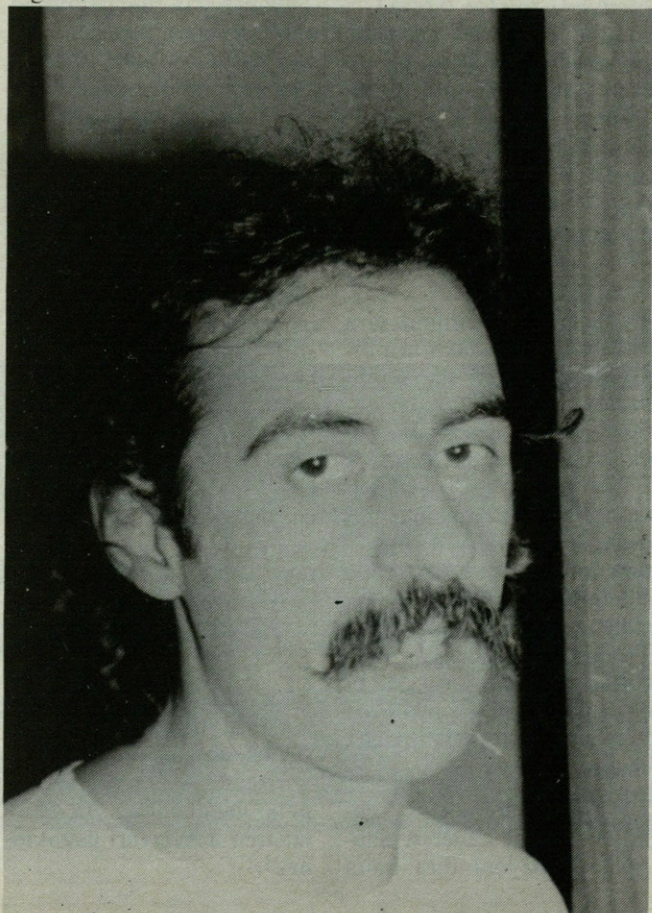
J.M.- Historia hori aspaldiko kontua da. Dagoeneko 1977an argitaratu zen lehen fanzine bat, «El huerto» izenekoa. Geroago «Viva San Fermin» zeritzona ere kaleratu zen. Guzti haiek pikutara joan ziren batez ere distribuzio problemengatik. Esperientzia horietatik ideia sortu zen aldizkari bat egiteko, ez bait zegoen ezer Espainia osoan ere. Baina bat batean beste guztiak sortu ziren, eta guk ikusi genuen berriz ere fanzinearen bidera bueltatu behar genuela. Horrela

sortu zen «Hamelin» egiteko ideia. Interesanteena jende berria sartuz joan dela ikustea izan da, hamazazpi-hogei urtetako jendea. Hiru ale atera dira, baina laugarrenarako betiko problema, distribuzioarenak. Eta ziur aski boskarrenak ezingo du kalera atera. Oraindik ez dakigu.

A.- Nahiko beltza jartzen duzu egoera... zuritzeko aukerarik ikusten al duzu?

J.M.- Begira, ni nahiko eszeptikoa naiz. Instituzioen aldetik laguntzarik egon zitekeen, baina niri ez zait gehiegi interesatzen, ez nau konbentzitzen Estatua-
ren luzapen bat izan behar horrek. Izan zitekeen ere kolektibo gisa muntatzea aldizkari bat, baina neuri ere ez zait interesatzen. Ni neure modura ibiltzera ohitu naiz, originalak eraman eta atera nahi badituzte aurrera, eta bestela zer egingo diogu.

J.L.

bizkaiko bikoiztaileak elkarte baten inguruan bildu dira

Babel sortu da

Euskal Herriko etxe askotako haurrak (eta hurrekin batera, noski, baita etxeakoandre eta etxejojaun mordo bat ere) iadanik ohitutzen hasiak dira ETBn ematen diren filme horietan agertzen diren ahots berri, arraro eta —aldi berean— enkantadore horietara. Haurrak oraingoz, jakina, ez dira enteratuko pertsonaia horien ahotsak ez direla berezkoak, gerora eta estudio batzutan ipinitakoak baizik.

Eta haur horiek berak ere ez dute jakingo ahots horien benetako jabeak diren aktoreak (batzu, oraingoz) elkarte baten inguruan biltzen hasiak direla. Bizkaian, bederen, montatua daukate elkarte profesionala eta BABEL izena ipini diote.

60 Tele-ahots lanerako babesaren bila

Ez dut uste jende asko egongo denik ETBko filmeak euskarara non bikoizten diren jakingo ez duenik. Batzu Donostian eta besteak Galdakaon. Sortu berria den elkarte profesional hori soil soilik Galdakaoko langileei dago-kie. Hala diote haiek: «Euskararen normalkuntza prozesua, gure hizkuntzaren alor desberdinetako erabilpena hain zuzen, lanbide berriak sortarazten ari da zorionez. Lanbide horietako bat bikoiztaileena da» esa-

nez hasten dira duela urte bete bat eskas «Galdakao Estudioetan» bikoizte lane-tan hasi zirenak.

BABEL hitza berez nahi-ko sujerentea bada ere, esan dezagun inisial batzuen bilketa dela era be-rean: Bizkaiko Aktore Bi-koiztaileen Elkartea. Oraingoz hirurogei langilek osatzen dute elkarte hori, zenbaki nahiko handia ikusten denez.

Urtebeteko arazo eta oztupoak

Filmak, dokumentalak

eta marrazki bizidunak dira aktore hauek euskarara bi-koizten duten materiala osatzen dutenak, eta —be-raiek dioten legez— hortxe dago haien lana egunero ETB ikusten dutenek epai dezaten. «Poliki poliki, la-nean daramagun urte hone-tan, jadanik kalean dagoen Bikoizten produkzio baten egile egin gara eta Euskal Telebistak aproba gisa emi-titzen duen materialean dago gure lanaren ondorioa. Lan hau beraz kritikatu eta epaitua izan daiteke».

Aitortu dutenez, ia ha-mabi hilabete hauetan lana-rekin ikasiz joan dira, baita

bertako hutsegite eta oke-rrerrez konturatuz ere, horre-lako lan batek izan ditzakeen oztopo eta arazoak beti present eukita. Arazo hauek, batez ere, lan ara-zoak eta maila profesiona-lekoak izango lirateke, ze-ren profesio berri bat iza-teak orain arte sekula kon-pondu gabeko arazo berri batzu ere erakartzen ditu.

«Arazo horiek konpondu eta bideratu nahiak eraman gai-tu Elkarte hau sortzera, konpondu bai geuri profesio-nalki dagokigunez eta geure lanaren hobetzeari dagokio-nez».

Bartzelona eta madrile- ra, kontseilu bila

Helburua, beraz, hasera haseratik gelditu zen erabat finkaturik: elkarkideen lan eta profesio- interesen babeskuntza lortu, eta profesioaren hobekuntzarako ekintzak burutzea. Helburu berdintsuekin eta dagoeneko martxan zeuden beste ereduak bila hasi ziren eta, egia esateko, ez zuten oso urrutira joan behar izan, gaztelaraz eta katalaneraz saltsa berdinetan zebilen jenderik dexente lehenagotik ari bait zen Madril eta Bartzelonan. «... azkenaldi

honetan Madril eta Bartzelonako gaztelera eta katalanerazko Aktore Bikoiztaileen Elkarrekin izan ditugun harremanak izan dira eginkizun honetan gure bultzatzaile eta gidari ere nolabait, BABEL sortzerakoan heuren laguntza ere izan baitugu».

Galdakakoek sortutako elkarteak, beraz, ez da inongo gauza berririk beste herrialdeetakoekin alderatzen badugu. Hemen berri itxura baldin badauka ere, hortik zehar badaude honez gero martxan diren esperientziak eta hemengoak haietatik baliatu egin dira es-

truktura nahiz organizazio mailan.

Lehenengoa... eta hurrengoa

Garbi uzten dute haseratik BABELekoek honako hau «filmak euskarara bikoizten dituzten profesionalen lehenengo Elkartea». Jarraipena eskatzen du itxuraz. Donostiako «Eresoin-ka» estudioetako jendea ere hor dago, eta haiek ere iskanbilak eta gorabehera profesionalak izango dituztenez, dudarik ez egin egunen batetan haiek ere elka-

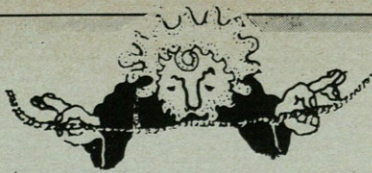
rrekin bilduz bukatu behar-ko dutela. Eta zergatik ez... koordinazioa, dauden eta sor daitezkeen estudio berrien langile koordinazioa. Bukatzeko (eta erdi txantxetan edo), Giputzen elkarte horretarako entzuna daukat honez gero nolabaiteko izen proposamena izan daitekeena: GIBEL. Inizialak deszifratzea ez dut uste oso zaila denik, eta berezko izen bezala ere badauka bere xarma, ezta?

Elkarte berri honen asmoak eta bilakaera zertan gelditzen diren azkar ikusiko dugula espero dugu.

J.L.

**hurrengo
orriko
gurutzegramari
erantzuna**

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	A	U	M	A	D	•	A	N	U	Z	I
2	K	•	U	T	A	T	R	E	G	•	S
3	E	G	•	E	S	E	R	I	•	H	I
4	L	A	M	A	T	•	A	Z	T	A	L
5	E	L	I	•	A	L	D	•	U	R	A
6	•	B	A	Z	T	A	N	D	A	R	•
7	B	A	T	•	Z	I	O	•	N	E	S
8	E	H	U	N	A	•	G	U	E	R	O
9	R	E	•	O	I	R	A	D	•	A	T
10	E	•	Z	I	L	A	R	R	A	•	I
11	A	I	T	Z	E	•	A	E	G	E	L

Soldadu apostularia

Ba omen zegoen Madrilgo soldadu-kanpamentu batetan, soldadu euskaldun bat, apostuak egiten inor baino trebeagoa zena. Ordu arte egindako guztiak irabazi egin zituen. Horrela zeudela, kanpamentuko koronelak egun batetan, batailoi horretako kapitaina deitu zuen:

— Aizu! Jakin dut zure batailoian, baduzula euskaldun bat apostu arazotan oso trebea dena, eta neri ere apostuak egitea asko gustatzen zaidanez, ezagutu nahi nuke.

Joaten da kapitaina eta soldaduari esaten dio koronelarengana joateko, iritsi eta esaten dio:

— Zein batailoitakoa zara?
— Hola ta hola esaten dio besteak nongoa den.

— Orain arte kanpamentuan egin dituzun apostu guztiak irabazi egin dituzula esan didate, eta nik ere egin nahi nuke zurekin apostu bat.

— Nahi duzun bezala, ni prest nago.

— Eta zein apostu egingo genuke?
— Nik, hoge mila duro jokatzeko dizkizut, baietz zuk kantzontziloak kaka eginda eduki.

— Nik kantzontziloak kaka egin da? Zu erotuta zaude. Beno, lehenbizi lekuko bezala brigadari deituko diogu eta ikusiko duzu.

Brigada etortzen da, apostuarena esplikatzen diote, koronelak jaisten ditu galtzak, jaisten du kantzontziloak, eta ipurdia garbi, eta kantzontziloak garbi. Apostua irabazi diola eta koronela kontentu-kontentu tabernara doa. Han, soldadu horren batailoia kapitaina aurkitzen du eta esaten dio:

— Hire soldadu horrek apostu guztiak irabazten zituela? Nerekin behintzat jai izan du.

— Zein apostu egin diozu ba?
— Ba, hoge mila duro jokatu dizkit, baietz nik kantzontziloak kaka eginda eduki, eta nik erakutsi dizkiot eta garbi.

— Zerri hori! Afusilatuko dut —hasten da oihuka kapitaina— hori ez da egiten, akabatuko dut!

— Zer gertatzen zaizu ba?
— Ba niri berrogei mila duroko apostua egin zidala, baietz hemen-dik atera baino lehen, nik koronelari barrabilak ikusi.

Ametsetan nola?

Bi mozor taberna batetako komon batean itxoen ari dira aurrekoa noiz aterako den. Bien bitartean bat ispiluari begira jartzen da, baina begiak itxirik. Besteak, harrituta horrela galdegiten dio:

— «Zergatig ari haiz ispilua fegirazen begia ixita?

— Lotan zein aurfegi dudan igusi nahi dut eta.

Istorio zaharrak

Lehengo batetan, nere herriko zapadenda batetara sartu nintzen, mendirako bota batzu erosteko asmoz. Bertako nagusia aitona bihurri hoietako bat da eta beti izaten du ahoan zirikatze esaldia prest.

Bota guztiak probatu, pare bat aukeratu eta ordaintzeko garaian, dirurik gabe nengoela ohartu nintzen. Esan nion ea eraman nitzakeen eta biharamonean joango nintzaiola ordaintzera. Horrelaxe erantzun zidan:

— Hi ez haiz gogoratuko, baina hor parean, aspaldi bazegoen denda bat «La Confianza» izenekoa, bertako nagusiak Pedro Laguna zian izena, eta hala ere kiebra jo zian. Hortik kontuak atera.

Hurrengo egunean joan behar izan zuen botak jasotzera.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

erantzuna aurreko orrialdean duzu

LUZETARA: 1.- (ald.) Tamala. (ald.) Sasi (Mugatua. Gehien bat atziki bezala erabiltzen da). 2.- Kontsonantea. (ald.) Jazo, Igaro. Sinbolo kimikoa. 3.- (ald.) Sinbolo kimikoa. Jezarri, jarri. Izenorde pertsonala. 4.- (ald.) Zoritar, lastima. Zangoaren parte. 5.- (ald.) bilo. Gurutzegrametan, atzekoz aurrera adierazteko. Edaria. 6.- Nafarroako ibar batetako. 7.- Zenbakia. Zergati, motibu. (ald.) usna, sumo. 8.- Oihala. Axularren obraren izenburua jatorrizko grafian. 9.- Musika nota. (ald.) Suari kea... Kanpo, landa. 10.- Bokalea. Metala. Sinbolo kimikoa. 11.- (ald.) Gozoa. (ald.) Araua.

GOITIK BEHERA: 1.- (ald.) Solasta. Posesiboa. 2.- Sinbolo kimikoa. Garaia bahetzeko tresna. Sinbolo kimikoa. 3.- Behizkoen orroa. Ikertu, arakatu. (ald.) Euskarazko hota. 4.- Egunean hamaika aldiz zabaldu edo itxi egiten duguna. Kontsonantea. Galdeztaila. 5.- Janariak edota edariak dastatzen dituen. 6.- Inglesek arratsaldeko bostetan ohi dute. Mahats adar. Egiptiarren jainkoa. 7.- (ald.) Euskal Herriarekin muga egiten duten lurralde batetako. 8.- (ald.) ukan aditzaren forma. Kontsonantea. (ald.) Bizkaieraz, etorri. 9.- (ald.) Izenorde pertsonala. (ald.) Gizon izena. (ald.) Sinbolo kimikoa. 10.- Kontsonantea. Abegia. Bokalea. 11.- Hotsik gabea. Maltzur, azeri.

(enbido)

Herriko Alkate banintz

(naufrajioaren doinua)

Herri honetan arazo anitz,
eta askotan galduta gabiltz,
gure artean sarturik dugu
ezin kontatu hala gaitz, (bis)
gainetik hainbeste ekaitz,
dardaraz etxe ta haritz,
hutsa onerako balitz,
gainez sarritan asmo onenak
bihurtzen dira ameskaitz,
baina herria zerbi nahi nuke
HERRIKO ALKATE BANINTZ. (bis)

Konpondu nahirik hainbat zoritxar,
egon behar da hainbeste indar,
pake santua behingoz harturik
zuzenbide edo izar, (bis)
hori bait da horratz-ifar,
zertarako su ta txingar?
elkartuz ezker-eskuindar
egin dezagun lana guztiok
frutu emateko-bihar,
eta eskua leial emanaz
jasoko dugu ELGOIBAR. (bis)

Langintza hontan saiatu denak,
emanaz zintzo zuen ahalmenak,
izan gaitzen, ez oilar baizik,
zerbitzari apalenak, (bis)
nahiz ta elkartu laurdenak,
bilduz gero leialenak,
ken ditzagun zoramenak,
etorkizuna gurea data
ezin gelditu azkenak,
lan asko dago ta egin gabe
ez gaitu hartuko penak (bis)

Alkate honek lan berezia,
ez dakit nola nik merezia,
hautsi nahi nuke herri honetan
anai arteko hesia, (bis)
zertarako malezia?
zoritxarreko gezia,
gero elkar ihesia...
bildu gaitzen elkarrengana
langile ta burgesia,
era horretan buka daiteke
daukagun langabezia. (bis)

Lana egin nahi eta ezina,
aspaldi hontan gauza jakina,
langabeziak familia bat
uzten bait du desegina, (bis)
ez da lanbide arina,
horrek badu eragina,
bihotzeraino sumina,
ezin bukatu inolaz ere
umeen negar zotina,
zin egiten dut emango dela
Udalaren ahalegina. (bis)

Zergatik duzu kopet zimurra?
Eta hestua zure zintzurra?
— Langabeziak sartu ohi bait du
hezurreraino bildurra. (bis)
Noiz arte? Ez da ziurra,
baina hartu du gailurra,
jendea dago kizkurra,
ta eman behar Udaletxeak
luma edo ta haitzurra,
elkar lagunduz ari garela
izan dadila ikurra. (bis)

Daukagun lana ezin da galdu,
eta gu izan gaitezen malgu,
Udaletxeko proiektu batzuk
behar ditugu azaldu (bis)
jolasotokiak zabaldu,
lurrak erosi ta saldu,
asmo eskasena salbu,
ingurumena hobetze arren
jarrerarik ez itzaldur,
gure herria dotoretzea
beste asmorik ba dal du? (bis)

Baina hau ez da sarri erraza,
poltsa ez bait da horren kapaza,
baina herria prest dago eta
laguntza ez da eskasa, (bis)
hobetu kale ta plaza
egin dezagun solasa,
ta ibil gaitezen lasa,
ingurune bat euki dezagun
gozo hartzeko arnasa,
eta umeek jolastegitan
egin dezaten jolasa. (bis)

Entzun umeen jolasen farrak,
kolunpiotan din, dan edarrak,
jolasten beti heltzen zaizkie
nahi gabe ilunabarrak, (bis)
ez dira hortan baldarrak,
nor gehiagoka azkarrak,
nahiz eta izan kazkarrak,
lorategian jolas daitezke
lagun gisa herritarrak,
eta atzetik begiratuaz
irrifar eginez zaharrak. (bis)

Kultura ere guk behar bultza,
al den neurrian beti goruntza,
era horretan sendotu dadin
herriak duen gorputza, (bis)
arren ez hartu zaputza,
ez delako amets hutsa,
baizik oinarri ta funtsa,
Euskal Herrian gure kulturak
noizpait behar du maisutza,
zabal dezagun herrian zehar
gure herriko hizkuntza. (bis)

Ez dakitenei eman aukera,
ikas dezaten gure euskera,
eta euskaldun direnak berriz
joan alfabetatzera, (bis)
herriak duen jarrera,
txalogarria da bera,
kultura doa aurrera,
ta kanpokoak integratzeko
eten dezagun barrera,
era horretan igoko gara
mendiaren gailurrera. (bis)

Helbururaino iritxi arte,
bideek neke franko dakarte,
baina askotan hortik jotzeko
asmoek esan didate, (bis)
lan egiten hartu parte,
ez bait da izango kalte,
jo herriko zenbait ate,
etorkizuna ez da izango
bide hortatik aparte,
herri paketsu bat litzateke
izango banintz Alkate. (bis)

«ETXEGINA» III. BERTSO PAPER LEHIAKETAN
«AIPAMEN BEREZIA»
JOSE ANTONIO GESALAGA «ZALDUBI»
ZARAUTZ

UDA DATOR:

BERRIZ ERE PROSTITUITU BEHARRA?

masa turismoa, turismo kontsumatzailea = herri baten deuseztapena

Joan den hamaseiean, La Voz egunkariako Gaiak orrialdean, turismoari buruzko orrialde oso bat ateratu zen. Bi zatitan banatuta dago, bata Donostiako CATEko lehendakaria den Rafael Agirre-rekin egindako elkarrizketa bat, eta bestetik Eusko Jaurlaritzako turismo sail buruak egindako agerpen baten ingurua.

Bi zati hauen izen buruak aipatuko ditut batez ere gero horri buruz aritu nahizelako: «Donostiako turismoak aurten prespektiba onak ditu», «eta bestea Frantziako errestrikzioa eragin ona euskal kostaldean».

Ez dut uste egia denik turismoa berez txarra denik. Turismoa beste gauza asko bezala gauza ona edo txarra izan daiteke, arazoa planteamenduan datza. Aztertu behar dena beraz zera da, zein eratako turismoa ekartzen den gure herrira, eta beraz zein medio erabiltzen ditugun turismoa lortzeko, eta azkenik, zein ondorio dituen era horretako turismoak.

Donostiari dagokionez, (eta gure kostaldeko beste herri batzuei ere bai) (CAT-ek eta Eusko Jaurlaritzako Turismo Sailak egindako propagandari esker era bateko turismoa ekartzea lortzen ari dira. Zein turismoa? «Asteburua Donostiar eraz» egindako propaganda oinarritutako turismoa. Zer da «Asteburua Donostiar eraz»: gastronomia, era haterko gau bizitza, jokuak (kasino, zaldiak...), eta paisaia. Zer esan nahi du horrek, CAT eta Eusko Jaurlaritzari kontsumozko turismoa interesatzen zaiola, eta gainera masa turismoa. Gauza berbera pasatzen da ipar aldeko herrietan, baina frantsez demokrazia espainola baino

ARLANTZ

azkarragoa denez, turismo planteamendua askoze putagoa du.

Hego aldeko turismo honi buruz gauza bat bakarrik esan nahi dut, alde batetik ez duela inolaz ere euskal kultura, eta pertsonen partizipazioa bultzatzen. Ez du Donostian bizi den jendea kontutan hartzen, eta ez kostaldeko herrietako jendea kontutan hartzen, hizkuntza aldetik, euskarari egiten zaion erasoa ikaragarria dela, eta azkenik, turismoak toki polit, eta paisai politak behar dituelako, beraiek ibiltzen diren lekuak zaintzeko kriston diru pila erabiltzen dela, eta herriko jendea egunero bizi den tokiak ez direla batere zaintzen, batez ere zona turistikatik kanpo baldin badaude. Ez da egia turismotik lan postu asko sortzen direla, begira zer pasatzen den ipar aldean. Azkenik gure herriko arazoei buruz ezin daiteke ia ezer egin turistak galazten dituelako, gure erako jaiak ezin dira egin, turismoa antolatzen dutenei interesatzen ez zaielako, eta Franco garaian hasi ziren erako «ekinaldiak» udan, sekula sekulor, betirako...

Bestaldetik Ipar aldea aipatu nahi nuke. Ipar aldean bizi den turismoaren erak, izen oso konkretua du, inperialismoa. Ipar aldera joaten garenean, edo ipar aldeaz gogoratzen geranean, beti oso toki polit, lasai, garbi... eta abarretaz gogoratzen gara. Azkarre-

nak, euskara benetan gutxi entzuten dela konturatzen dira. Azkarrago direnak, batez ere, edo oso gaztea, edo oso zaharra den jendea bizi dela konturatzen da. Zaharrek hitzegin eta gero, gehienak kanpotarrak direla konturatzen gara. Gazteak eta 30-50 urtekoak gutxi daudela ikustean, berehala konturatzen gara ez dagoela enpresarik, azken urtetan, Zuberoa erdia ustu dela, lanik ez dagoelako... Ez dago langileriarik. Uda datorrenean, gertatzen direnak ere moduan lan egin behar dute lau hilabetez gero urte gutxian benetan justu bizi ahal izateko. Bestaldetik konforme ez daudenak gauza gutxi egin dezakete, turista gutxiago etortzen bada, herriko miseriak beraiei leporatuko bait dizkie. Ipar aldean ematen dena prostituzio bat besterik ez da. Herriaren prostituzioa turismoari ahal den eta diru gehiena kentzeko. Hori edo alde egin...

Bukatzeko nere ustez behintzat, turismo era hau, sistemak duen herri bat alienatzeko beste arma bat da, eta benetan ondo erabiltzen dakiena, jendea, herriko jendea kateatzen duena, diru etekinak, herriko bazkaldegi, PUB, kasino, diskoteka, hotel... eta abarrei uzten diena, langileak, turismorik azken finean bizi behar duten langileak esplotatzeko sistema ona. Herri baten kultura eta hizkuntza ondo zokoratze-ko, eta hiltzen uzteko sistema, herri kultura prostituitzen duena, eta kultura elitista goratzen duena, Herriko toki onak turismoarentzat eta aberasmentzat, eta txarrak herriko jende normalarentzat.

HONELAKO TURISMORIK EZ

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutzaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekeak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai ajentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutzaren Master Charge txartela erakutsirik **NO-NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutzaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso. Segurua baita.

Abioiez, trepez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutzaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

**BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA**

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharririk gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA